

veštnik

Letnik IXX.

Celovec, petek, 5. junij 1964

Štev. 23 (1149)

Umrl je Jawaharlal Nehru

veliki državnik in borec za mir

Vsa svetovna javnost je prejšnji teden sočustvovala z Indijo in njenim prebivalstvom, ko je umrl predsednik vlade in graditelj moderne Indije Jawaharlal Nehru. Iz vseh pokrajin široke Indije so prispeli ljudje v New Delhi, kjer so izkazali zadnjo čast svojemu velikemu voditelju; zastopniki številnih držav iz vseh delov sveta so se udeležili pogrebnih svečanosti, indijska vlada pa je prejela nešteto sožalnih pism in brzojavk, v katerih so državniki izrazili svoje sočustvovanje ob teški izgubi, ki je doletela indijsko ljudstvo ob Nehrujevi smrti. V mnogih državah so proglasili uradno žalovanje in tako počastili pokojnika, ki upravičeno sodi med vodilne politike dvajsetega stoletja.

Nehru je bil tvorec nove sodobne Indije. Dobro je poznal dušo svojega ljudstva in ko je Indija s svojim bojem dosegla neodvisnost, je Nehru prevzel njeno vodstvo kot tvorec nove, sodobne države, ki ji je določil smer naprednega razvoja — socialistično smer. Kot človek z globokim smislom za humanost in širokim poznavanjem ne le razmer v svoji državi, marveč tudi mednarodnega položaja, pa je Nehru ob težkem, naporom in odgovornem delu pri vodenju Indije zastavil svoje sile tudi na enem najpomembnejših področij v mednarodnih dogajanjih: v borbi za mir.

Z njegovo smrtjo je izgubil svet velikega borca za mir, ki je zelo dobro poznal mednarodne razmere ter po vseh svojih močeh prispeval, da se človeštvo ne bi znova znašlo na robu vojne katastrofe. Tako je daleč presegel okvir svoje ožje domovine in bo njegovo ime neizbrisno zapisano v zgodovini človeštva.

Indija je po drugi svetovni vojni bila prva, ki se je osvobodila kolonialnega jarma, s tem pa je bila tudi prva, ki je bila postavljena pred nalogo, da v spremenjenem ravnotežju sil v svetu najde ustrezno pot. Nehru je bil tisti, ki je po smrti Gandhija prevzel vodstvo države, katere narodnoosvobodilno gibanje je preusmeril v sistematični gospodarski in družbeni razvoj. Bil pa je predvsem začetnik in glavni organizator indijske politike neangažiranosti, katero je iz njenih prvih, ozko indijskih okvirjev razvil do tiste mednarodne širine, ki predstavlja danes enega glavnih činiteljev svetovne politike. Tako je postal Nehru neločljivo povezan z načeli politike aktivne koeksistence, za katero so značilni enakopravni odnosi med narodi, mirno reševanje sporov in enakopravno sodelovanje vseh narodov v naporih za gospodarski in družbeni napredek v svetu.

Nehru je umrl, toda njegov duh bo ostal živ ne le med indijskim ljudstvom, ki je odločeno nadaljevati pot svojega velikega voditelja, marveč tudi v mednarodni politiki, v kateri se čedalje uspešneje uveljavljajo načela, za katera se je Nehru boril vse svoje življenje, z vsem svojim elanom in vztrajnostjo.

Nov korak naprej pri izboljšanju

razumevanja med Ameriko in Sovjetsko zvezo

V Moskvi so zadnji ponedeljek podpisali nov ameriško-sovjetski konzularni sporazum, ki je hkrati prvi dvostranski sporazum, ki sta ga obe velesili sklenili v zadnjih tridesetih letih. Zato so tako v obeh državah kakor sploh v mednarodni javnosti ta dogodek pozdravili kot važen prispevek v prizadevanjih za izboljšanje odnosov ne le med Ameriko in Sovjetsko zvezo, marveč tudi v svetovnem merilu.

Ameriški predsednik Johnson je ob podpisu sporazuma poudaril, da gre za korak naprej pri izboljšanju razumevanja med obema državama, medtem ko je ameriški veleposlanik v Moskvi izrazil upanje, da bo konzularna konvencija pobuda za obe državi za poglobitev medsebojnih odnosov. Sovjetski zunanji minister Gromiko pa je ob tej priložnosti naglasil, da je sporazum vsekakor pozitiven korak v normalizaciji odnosov med obema državama in spada v proces zmanjšanja mednarodne napetosti. „Ta proces lahko pripelje do nadaljnjih rezultatov, če bosta obe državi delali v istem duhu za rešitev večjih in bolj zapletenih vprašanj.“

Sporazum, ki bo stopil v veljavo po ratifikaciji s strani ameriškega senata, vsebuje 30 členov in poseben protokol. Poleg drugega jamči ameriškim in sovjetskim oblastem, da lahko obiščejo morebitne aretirane državljane v roku treh dni. V glavnem pa se nanaša na konzularna vprašanja, vendar še ni znano, kje bosta obe državi odprli nove konzulate. Leta 1934 so bili sovjetski konzulati v New Yorku, San Franciscu in pozneje tudi v Los Angelesu, ameriški konzulat pa je bil v Vladivostoku. Te konzulate so zaprli leta 1947, ko je iz sovjetskega konzulata v New Yorku zbežal neki sovjetski državljani, ki je zahteval politično zavetišče.

Za trenutne odnose med Ameriko in Sovjetsko zvezo pa je značilna tudi pobuda predsednika sovjetske vlade Hruščova, ki je ameriškemu predsedniku Johnsonu ponudil, da mu je pripravljen pokazati fotografije ameriških vojaških baz in naprav, ki so

jih fotografirali sovjetski umetni sateliti. Hkrati je predlagal, da bi Amerika in Sovjetska zveza izmenjali take fotografije, kar je v ameriški javnosti povzročilo veliko zanimanje, v krogih pristojnih izvedencev pa tudi veliko pozornost. Čeprav doslej še ni znano, kako bo ameriška vlada reagirala na ponudbo Hruščova, je treba ugotoviti, da ocenjujejo njegove izjave v celoti kot zelo blage in konstruktivne.

Sovpadanje podpisov ameriško-sovjetskega konzularnega sporazuma ter širokogrudne ponudbe Hruščova je več ali manj slučajno, vendar pa se tudi v tem dejstvu kaže, da sta Amerika in Sovjetska zveza na najboljši poti k bistvenemu izboljšanju medsebojnih odnosov. Od takega izboljšanja pa je v veliki meri odvisen tudi nadaljnji razvoj velikih svetovnih problemov, zato mednarodna javnost z zanimanjem spremlja sedanje tajanje ledu med obema velikima silama.

Konferenca OZN o trgovini in razvoju:

Mednarodno financiranje ekonomskega razvoja držav v razvoju

Eden izmed redkih dokumentov ženevske konference OZN o trgovini in razvoju, ki se ga doslej skupaj pripravile države v razvoju in visoko industrializirane dežele, je posebna resolucija, katera vsebuje načela in smernice za mednarodno financiranje ekonomskega razvoja držav v razvoju. Resolucija zahteva usklajevanje mednarodnega financiranja z nacionalnimi razvojnimi načrti držav v razvoju, kar pomeni, da mora biti mednarodna finančna akcija usmerjena k podpiranju procesa industrializacije nerazvitega sveta, ker je to najboljša pot za povečanje produktivnosti, hitrejši gospodarski razvoj in izboljšanje življenjske ravni. V drugem delu pa se resolucija zavzema za izboljšanje pogojev in metod tega financiranja, medtem ko po drugi strani močneje naglašajo potrebo po povečanih naporih držav v razvoju samih, zlasti glede prilagoditve potrebam sodobnega razvoja.

Kakor je ta resolucija pozitiven odraz

Koristni razgovori

med predstavniki sindikatov Avstrije in Jugoslavije

Kakor smo poročali že v zadnji številki našega lista, je bila na obisku v Jugoslaviji delegacija Zveze avstrijskih sindikatov, ki jo je vodil predsednik Anton Benya. Med razgovori v centralnem svetu Zveze sindikatov Jugoslavije v Beogradu so se avstrijski gostje zanimali za razna vprašanja, tako o vlogi in mestu jugoslovanskih sindikatov, o družbeno-ekonomskem sistemu Jugoslavije, o delavskem samoupravljanju ter o načelih in problemih delitve in nagrajevanja ter o standardu.

Z obeh strani je bila izražena pripravljenost in želja po nadaljevanju sedanje obojestranske koristnega in plodnega sodelovanja. Predsednik Zveze avstrijskih sindikatov Benya pa je pred odhodom iz Beograda izjavil, da je bil obisk zanimiv in koristen in da so napravili nanj globok vtis naporov Jugoslovancev v graditvi dežele in uspehi delavskega samoupravljanja.

vzdušja, ki vlada na konferenci v Ženevi, pa nepričakovano zaostri v drugem vprašanju spet kaže na težave, s katerimi se srečuje današnji svet pri reševanju svetovnega gospodarstva. Do zaostritve je prišlo v zvezi s statutom nove svetovne trgovinske organizacije, ki naj bi jo ustanovili na predlog sedanje ženevske konference na prihodnjem zasedanju Generalne skupščine OZN. Nova organizacija naj bi bila poseben organ OZN, zadolžen za mednarodno trgovino, s posebnim poudarkom na gospodarskem napredku držav v razvoju.

V zvezi z ustanovitvijo take organizacije so bile predložene tri resolucije. Med predlogi skupine držav v razvoju in skupine vzhodnoevropskih socialističnih držav ni bistvenih razlik, zato pa se od stališč pretežne večine udeležencev držav toliko bolj razlikuje predlog, ki ga je vložila skupina zahodnih držav. Zahodni predlog namreč predvideva, da bi moral imeti stalni izvršni organ nove svetovne trgovinske organizacije med 40 člani 12 stalnih predstavnikov največjih trgovinskih narodov sveta, od katerih milosti bi bili odvisni vsi sklepi organizacije. To bi pomenilo, da bi peščica držav lahko preprečila vsako akcijo, čeprav bi se zanjo izrekla pretežna večina od več kot 120 držav.

Vzdušje v vladni koaliciji:

Stvarno obravnavanje „vročih“ problemov

Za trenutno vzdušje v vladni koaliciji med obema velikima strankama je značilno, da še vedno ni uspelo doseči tistega medsebojnega zaupanja, ki bi omogočilo stvarno in uspešno obravnavanje posameznih odprtih vprašanj. V tisku ÖVP in SPÖ se vedno spet pojavljajo precej ostri komentarji na račun nasprotnika in tudi izjave vodilnih funkcionarjev obeh strank niso vedno take, da bi lahko prispevale k izboljšanju medsebojnih odnosov. Zato je razumljivo, da postane skoraj vsako odprto vprašanje „vroč“ problem, čeprav se v trenutku, ko se ga resno lotijo, navadno izkaže, da rešitev le ni tako težka.

V zadnjih dneh sta bila na dnevnem redu spet dva „vroča“ problema: vprašanje volne reforme ter vprašanje dokončne ureditve radia in televizije. Kakor znano, je SPÖ že pred meseci izdelala predlog za reformo volilnega zakona in tudi ÖVP se je predstavila s svojim lastnim predlogom, katerega pa očitno niti sama ni jemala resno. Večtedenska živahna razprava v tisku je poskrbela za „primerno“ vzdušje, v katerem je bilo pričakovati zelo živahno in vročo debato. Toda vsi tisti, ki so pričakovali kako posebno senzacionalno, so bili razočarani, kajti razgovori so potekali mirno in stvarno ter se bodo nadaljevali 15. junija.

Podobno je bilo tudi pri razgovorih o ureditvi vprašanj radia in televizije. Pristojni pododbor je razpravljal o predlogih obeh strank ter nato pogajanja preložil, da bo svoje stališče zavzelo tudi vodstvo radia in televizije. Izgleda, da bo do rešitve prišlo še do konca meseca.

Objava slovenske gimnazije

Na Državni gimnaziji za Slovence v Celovcu so sprejemni izpiti prvi dan velikih počitnic, to je 11. julija ob 8. uri.

Učenec mora predložiti letno spričevalo, katero bo dobil na svoji šoli 10. julija.

Prijave naj bodo izvedene do 1. julija. Potrebni so:

1. rojstni list,
2. dokaz avstr. državljanstva,
3. uspešno končana 4. šolska stopnja.

Šola, katero učenec sedaj obiskuje, pošlje popis učenca direktno na naslov: Direktion des Bundesgymnasiums für Slowenen, Klagenfurt, Lerchenfeldgasse 22.

Glede sprejema v višje razrede pa je potreben osebni razgovor v šolski pisarni.

Na dan izpita morajo imeti učenci v šolskem posloplju copate.

Ravnateljstvo

Prijateljski obiski

● Zvezni prezident dr. Schärff na Norveškem

Po nedavnem obisku na Danskem je zvezni prezident dr. Schärff ta leden bival na uradnem obisku na Norveškem, kamor sta ga spremljala tudi zunanji minister dr. Kreisky in državni sekretar Bobleter. Med svojim bivanjem na Norveškem je imel zvezni prezident dr. Schärff bogat program uradnih sprejemov, ogledov raznih znamenitosti dežele in predvsem njene prestolnice ter razgovorov z vodilnimi predstavniki Norveške. Tako z avstrijske kolz na norveške strani je bilo poudarjeno, da pomeni ta obisk prispevek k nadaljnji poglobitvi prijateljskih odnosov med obema državama.

● Predsednik Tito na Finskem

Jugoslovanski predsednik maršal Tito se trenutno mudi na uradnem obisku na Finskem in vrača s tem lanskoletni obisk finskega predsednika Kekkonena v Jugoslaviji. Predsednika Tita spremljajo njegova soproga, zunanji minister Koča Popović in drugi visoki jugoslovanski predstavniki. Čeprav velja obisk v prvi vrsti utrditvi finsko-jugoslovanskega prijateljstva, mu hkrati pripisujejo tudi mednarodni pomen, kajti v političnih krogih so z velikim zanimanjem sprejeli odločitev Finske, da namerava na letošnjo konferenco neangažiranih držav v Kairu poslati svojo delegacijo.

● Deželni glavar Wedenig v Sovjetski zvezi

Na svoječasnovo povabilo predsednika sovjetske vlade Hruščova biva v Sovjetski zvezi avstrijska delegacija, v kateri so koroški deželni glavar Wedenig, štajerski deželni glavar Krainer ter župani Celovca, Graza in Salzburga. Po večdnevem bivanju v Moskvi si bodo avstrijski gostje ogledali tudi Leningrad, Volgograd in polotok Krim. Deželni glavar Wedenig je ob sprejemu v Moskvi poudaril, da „ima Avstrija v Sovjetski zvezi mnogo prijateljev“.

Enotnost in neodvisnost

Pot afriških narodov v svobodo

Prejšnji teden so afriški narodi obhajali Dan afriške osvoboditve — dan, ki spominja na lanskoletno konferenco poglavarjev neodvisnih afriških držav v Adis Abebi, kjer so sprejeli zgodovinske sklepe za dokončno osvoboditev vseh afriških narodov. Hkrati pa je Dan afriške osvoboditve tudi spodbuda v protikolonialnem boju in ga zato obhajajo tudi drugod po svetu kot povod za to, da izrazijo solidarnost vseh naprednih sil z bojem za neodvisnost še brezpravnih in zasuzjenih narodov Afrike.

Protikolonialni in narodno-osvobodilni boj je prišel na afriških tleh v zaključno obdobje. Po konferenci v Adis Abebi se je neodvisnim afriškim državam pridružila še Kenija, kmalu pa bosta dosegli neodvisnost tudi Njasa in nato Zambia (Severna Rodezija). Neodvisna Afrika je krepko stopila na prizorišče mednarodnih dogodkov, se vključila v njihov tok in daje pozitiven prispevek pri urejanju širših mednarodnih problemov. Hkrati pričakuje in terja, da ji svet nameni več pozornosti in da se bolj posveti urejanju njenih specifičnih vprašanj.

Kolonializem kot sistem je doživel v Afriki polom. Kolonialne sile si prizadevajo, da bi v novih oblikah in vidikih ohranile svoj vpliv in postojanke tam, kjer so jih bile prisiljene opustiti v klasičnih oblikah in vidikih. Še več, kolonializem kot neki politični pravni red izginja celo v tistih delih Afrike, ki so jih kolonialne sile ali njihove izpostave spremenile v svoje zadnje oporišče. In vendar merijo kolonialne posesti na 9 milijonov km² na jugu afriške celine še vedno 7% svetovne površine s skoraj 50 milijoni prebivalcev. Angola, Mozambik, Portugalska Gvineja, Južna Rodezija, Jugoslovanska Afrika, Južnoafriška republika — so prizorišče uničevalne vojne ali najbolj surovega izkoriščanja in diskriminacije brezpravnih afriških množic.

Kolonializem je bil vedno tako po svojih političnih koncepcijah kakor tudi po njihovih praktičnih posledicah najbolj drastična negacija enakopravnosti med narodi, načela neumešavanja v tuje notranje zadeve in pravice do samostojne izbire svojega načina življenja in lastnih razvojnih poti. Te njihove značilnosti pa so se razvile do nesmisla na tistih območjih, kjer je kolonializmu uspelo, da se je nadalje ohranil. Nestrpnost in ogorčenost zasuzjenih narodov čedalje bolj naraščata, zlasti še zato, ker se krčijo kolonialna območja, saj delu Afrike kratijo tisto, kar je njen večji del že izbojeval. Prav zato postaja položaj na teh območjih bolj in bolj eksploziven in nevaren, spopadi pa čedalje bujijo in neogibni.

Osvobodilna gibanja so v Afriki praviloma skušala uresničiti svoje zahteve s pogajanjem, toda v številnih primerih so bila prisiljena, da so se zatekla k oboroženemu boju kot zakoniti obrambi svoje pravice do neodvisnosti. Izkušnje potrjujejo, da je nasilno zatiranje osvobodilnih gibanj in njihovih zahtev v kolonijah polno nevarnosti in da večstransko ogroža mir. Prav zato je pospešena in dokončna odprava kolonializma tudi eden izmed najvažnejših pogojev, da se ohrani mir.

Proti kolonializmu se moramo danes bojevati na širšem področju in v širših okvirih. Osvoboditev izpod kolonialne oblasti je nujna potreba zasuzjenih narodov, prav tako pa tudi obveznost za neodvisne afriške države in sploh vse napredne sile v svetu. Sicer pa ta boj ne poteka več samo na afriških tleh, marveč je sestavni del boja za enakopravnost, za širšo demokratizacijo mednarodnih odnosov, saj je neodvisnost prvi minimalni pogoj enakopravnosti. S tem se prizadevanja Afrike za dokončno osvoboditev in za enotnost v neodvisnosti vključujejo v najširše okvire sodobnih naprednih gibanj v svetu.

Prav tako ni naključje, da se je neodvisna Afrika znašla v prvih vrstah tistih sil, ki se bojujejo za mir, za urejanje spornih vprašanj s pogovori in za stalno račiševanje terena za svobodno in enakopravno sodelovanje, skratka za uveljavitev in dosledno uporabo načel aktivne in miroljubne koeksistence držav z različno družbeno ureditvijo. Podobno kot trdnega miru ni brez dokončne odprave kolonializma, odprave vseh oblik diskriminacije na rasni ali narodnostni podlagi ter brez splošnih naporov za zmanjšanje razlik v ravni ekonomske razvitosti, tako tudi brez obratnega razvoja novih neodvisnih dežel. Na tej podlagi ustvarja neodvisna Afrika svojo akcijsko enotnost in usmerja svoje napore po poti dokončne odprave kolonializma in vsestranskega odstranjevanja njegovih posledic.

Afrika, ki se osvobaja in postaja neodvisna, se pridružuje najnaprednejšim silam človeštva.

Zadnja etapa liberalizacije v zunanji trgovini

S 1. junijem 1964 je stopila v veljavo zadnja etapa na poli liberalizacije mednarodne blagovne izmenjave. S tem dnem je bil liberaliziran uvoz za nadaljnjih 71 vrst blaga, med njimi za testenine, pecivo, margarino lepila in klobuke. Istočasno so bili tudi globalni kontingenti zadnjič povečani za 20%, ker bo s 1. januarjem 1965, ko bo stopila v veljavo popolna liberalizacija, tudi njihov sistem odpravljen. Izjema bo veljala le še za kakšnih 12 vrst blaga, med njimi za rjavi premog, vžigalice, stavbene kamne, akumulatorje, izdelke iz jute in penicilina ter za pohištvo in za nekatere kemikalije. Po določenih GATT pa bo postalo prej ali slej tudi to blago predmet prostega meddržavnega trgovanja. Za vse druge vrste blaga bodo z letom 1965 odpadle dosedanje omejitve v mednarodni blagovni izmenjavi.

Liberalizacija mednarodne blagovne izmenjave se je v Avstriji pričela s 1. julijem 1953. Takrat je Avstrija pristala na svobodni uvoz 35% vseh importov iz držav članic OEEC kot predhodnice sedanje OECD. Po letu 1953 je bil odstotek liberaliziranih importov nekajkrat povečan, tako

da je bilo s 1. avgustom 1956 90% vsega iz prej omenjenih držav uvoženega blaga v Avstrijo liberaliziranega. Že prej in sicer 15. julija 1955 pa je pričela Avstrija liberalizirati tudi uvoz iz ZDA in Kanade. Od prvotno 8% liberaliziranega uvoza se je do 15. aprila 1960 liberalizacija importov iz teh dveh držav razširila na 90% in bila s tem izenačena z liberalizacijo iz držav OEEC.

Medtem je bil 1. aprila 1960 tudi uvoz iz držav članic GATT liberaliziran do 40%. Izjema so bili le importi iz Japonske, Češkoslovaške in Kube. S 1. januarjem 1963 je bila liberalizacija importov iz GATT izenačena z liberalizacijo v okviru OECD. Pozneje in sicer 1. julija 1963 je nadaljnja liberalizacija zajela še 100 vrst blaga, s 1. januarjem 1964 pa nadaljnjih 60 vrst blaga.

Globalni kontingenti so bili v OECD vpleteni 1. januarja 1960, 1. januarja 1963 pa so bili razširjeni na vse države GATT in potem v vsakem polletju povišani za 20%. Z letom 1965 pa bo sistem globalnih kontingentov v državah, ki so članice GATT, odpravljen.

Avstrija in Evropska gospodarska skupnost

V zadnjem času je zelo pogosto slišati — tudi iz ust vodilnih avstrijskih politikov — da je ureditev odnosa z Evropsko gospodarsko skupnostjo življenjskega pomena za Avstrijo. Toda ureditev tega vprašanja ni tako enostavna, kot so si morda predstavljali brezpogojni zagovorniki vključitve Avstrije v EGS. Težave ne povzročajo toliko dejstva, da v pristojnih avstrijskih krogih niso vsi enakega mnenja, kako naj bi izgledali odnosi, ki bi jih Avstrija na podlagi omejitve, katere ji nalagata državna pogodba in nevtralnost, lahko vzpostavila s skupnim tržiščem, marveč v EGS sami, kjer očitno niso preveč navdušeni nad članom, ki bi hotel obdržati vsaj še nekaj neodvisnosti in suverenosti.

Po dolgih mesecih pogajanj in čakanja je komisija EGS zdaj le zaključila svoje poročilo o pripravljanih razgovorih z Avstrijo. O tem poročilu bo razpravljal ministrski svet EGS, ki naj bi v drugi polovici meseca julija odločil, ali bo komisija EGS sploh smela začeti s pravnimi pogajanjmi z Avstrijo. Že zdaj pa v krogih EGS precej nedvoumno izjavljajo, da aranžma, kot si ga je zamislila Avstrija, po vsej verjetnosti ne pride v poštev, marveč bi bila v najboljšem primeru mogoča asociacija, pri kateri pa o vprašanih Avstrije ne bi več odločal avstrijski parlament, temveč komisija EGS.

Sklep, ki ga bo čez nekaj tednov sprejel ministrski svet EGS, bo vsekakor prinesel nekoliko več jasnosti v to vprašanje. Hkrati pa se bodo potem — seveda v primeru pozitivne odločitve — žele začele največje težave, namreč prava pogajanja.

V. mednarodni lesni sejem v Ljubljani

Jutri bo v Ljubljani odprt V. mednarodni lesni sejem, ki ga tako prireditelji kot razstavljalci in drugi interesenti na sejmju pričakujejo z velikim zanimanjem. Za ta sejem so bili namreč dosedanjí prostori Gospodarskega razstavišča v Ljubljani razprodani že koncem leta 1963 in so morali pokriti prostor povečati še za veliko nadstrešnico pred veliko dvorano, ki pa je bila tudi že do zadnjega prostorčka odana. Sejem bo odprt do nedelje 14. junija.

Poleg jugoslovanskih razstavljalcev bodo na sejmju sodelovali razstavljalci iz Anglije, Avstrije, Češkoslovaške, Francije, Italije, Nemške demokratične republike, Poljske, Sovjetske zveze in Zvezne republike Nemčije. Sejem je pripravljen v skladu z zahtevami lesne industrije in industrije za

predelavo lesa, posebno pozornost pa polaga zahtevam po lesnih izdelkih na jugoslovanskih tržiščih z lesom, med katere se zadnja leta zlasti uvrščajo Amerika, Anglija, Francija in Nemčija.

V. mednarodni lesni sejem v Ljubljani ne bo le po obsegu večji, kot so bili dosedanjí lesni sejmi v Ljubljani, marveč bo tudi po izbiri blaga znatno bogatejši. Poleg lesa in velikega števila končnih lesnih izdelkov bo na sejmju razstavljenih tudi mnogo najmodernejših strojev za obdelavo lesa, s katerimi je opremljena jugoslovanska lesna industrija, da je sposobna obdržati na tržiščih renome in mesto, ki si ga je priborila, ter vzdržati močno konkurenco drugih dežel.

Poročilo OZN za leto 1962:

Nov rekord v proizvodnji avtomobilov

Organizacija Združenih narodov je pred nedavnim objavila svoje poročilo za leto 1962, iz katerega so razvidni zanimivi podatki o razvoju na posameznih področjih. Glede proizvodnje avtomobilov omenjeno poročilo navaja, da je bil v letu 1962 dosežen nov rekord: osebnih avtomobilov je bilo izdelanih

14.120.000, porabnih motornih vozil pa 3 milijone 960.000, torej skupno skoraj nad 18 milijonov avtomobilov — in to v enem samem letu.

Na prvem mestu v proizvodnji avtomobilov so Združene države Amerike, kjer so leta 1962 izdelali 6.933.200 osebnih in 1.240.000 tovornih avtomobilov. Ameriki sledi Zahodna Nemčija s proizvodnjo 2.109.200 osebnih avtomobilov, nato Francija (1.278.000), Velika Britanija (1.249.400), Italija (877.800) in Kanada (428.700 osebnih avtomobilov). V proizvodnji tovornih avtomobilov je bila na drugem mestu za Ameriko Japonska, ki je izdelala 855.000 tovornih vozil; sledili sta Velika Britanija (425.100) in Sovjetska zveza (418.000).

Amerika si je svetovno vodstvo obdržala tudi v proizvodnji piva in cigaret, medtem ko je v proizvodnji vina vodila Francija. Svetovna proizvodnja vina je znašala v omenjenem letu 283 milijonov hektolitrov, od katerih jih je skoraj 75 milijonov odpadlo na Francijo. Piva je bilo leta 1962 proizvedenega 434 milijonov hektolitrov; Amerika je držala rekord s 113,1 milijona hektolitrov, Zahodna Nemčija ga je proizvedla 55,2 milijona hektolitrov, nato pa sta sledili Češkoslovaška in Japonska.

Cigaret je bilo izdelanih skoraj 2000 milijard, od tega 530 milijard v Ameriki, 229,7 milijarde v Sovjetski zvezi in 174,5 milijarde na Japonskem.

POŠIROKEM SVETU

NIKOSIJA. — V glavnih mestih Cipra je prišlo do protibrilantskih demonstracij, ki jih je izzvala arelecija britanskega pripadnika mirovnih sil OZN na Cipru, ki je bil obtožen, da je lhotaplil orožje ciprskim Turkom. Demonstranti so zahtevali umik britanskih čel iz sestave sil OZN na Cipru. Hkrati uvajajo na Cipru vojaško obveznost, katero je predsednik Makarios uveljavil s potrebo zavrnilve morebitne turške invazije.

ZENEVA. — Odbor za probleme financiranja pri svetovni konferenci OZN za trgovino in razvoj je sprejel resolucijo, ki poziva razvite države, naj namenijo en odstotek svojega narodnega dohodka v sklad za razvoj gospodarsko manj razvitih držav.

BEOGRAD. — Trenutno se mudri na desetdnevni obisku v Jugoslaviji sovjetska vojaška delegacija, ki jo vodi minister za narodno obrambo maršal Rodion Malinovski. Sovjetske goste je sprejel tudi predsednik republike in vrhovni komandant oboroženih sil SFR Jugoslavije maršal Tito, ki je sovjetskega maršala ob tej priložnosti odlikoval z redom narodnega heroja.

JERUZALEM. — Prejšnji teden je v Jeruzalemu zasedala prva vsepalestinska konferenca, na kateri so razpravljali o ustanovitvi enotne fronte za osvoboditev Palestine. Konferenco so sklicali na podlagi sklepov sestanka šefov arabskih držav, kjer so poudarili, da morajo Palestinci sami imeti aktivno vlogo pri reševanju palestinskega vprašanja.

MADRID. — Predsednica KP Španije Dolores Ibaruri je pozvala na združitve vseh protifrancijskih sil v Španiji, da bi tako hitreje odstranili Franca z državnega vodstva. Zdej, ko je tako imenovano vprašanje nasledstva na oblasti po Francu že odkrito postavljeno, je izjavila Dolores Ibaruri, bi bilo tako zbiranje protifrancijskih sil nujen korak k normalizaciji političnega položaja v Španiji.

BONN. — V zahodnonemških vladnih krogih so uradno potrdili, da se Zahodna Nemčija zanima za sklenitev trgovinskega sporazuma z LR Kitajsko. Hkrati pa v Bonnu razmišljajo tudi o obnovitvi stikov z Albanijo. Predslovnik zunanjega ministrstva je potrdil, da prevladuje mnenje, po katerem bi moral biti trgovinski sporazum med Zahodno Nemčijo in LR Kitajsko sklenjen na vladni ravni.

LONDON. — Britanska kraljica Elizabeta II. bo meseca februarja prihodnjega leta obiskala Etiopijo. Tri mesece kasneje pa še Zahodno Nemčijo. Z obiskom v Etiopiji bo vrnila uradni obisk cesarju Hailu Selasijju, ki je bil v Veliki Britaniji leta 1954. Glede obiska v Zahodni Nemčiji pa so v britanskih krogih morali najprej "prebrati" pomisleke, kajti spomini na dve svetovni vojni in še posebno na zadnjo so v britanskem narodu še zelo živi.

BEOGRAD. — Socialistična zveza delovnega ljudstva Jugoslavije je v zadnjih letih zabeležila veliko naraščanje članstva. Od njenega v. kongresa se je članstvo povečalo za blizu milijon in pol; ob koncu 1959 je bilo v SZDL včlanjenih 57,9 odstotka vseh vpisanih volivcev, ob koncu lanskega leta pa jih je bilo že 64,9 odstotka.

MADRID. — Francoski zunanji minister Couve de Murville je bil na obisku v Španiji, kjer je imel razgovore s španskim zunanjim ministrom Fernandom Castiellom. Obravnavala sta zlasti odnose med Španijo in EGS ter je pričakovali, da bo Francija v bodoče podpirala prizadevanja Španije za sprejem v Evropsko gospodarsko skupnost. V Franciji prevladuje mnenje, da je Španija "stvarnost" in da ta država ne glede na morebitna različna mnenja o njeni notranji ureditvi po svoji zgodovini in kulturi pripada Evropi.

WASHINGTON. — Revanistične izjave zahodnonemškega ministra Seebohma na nedavnem srečanju sudetskih Nemcev še vedno zapostavljajo ameriško javnost. Ugledni list "New York Times" je spet objavil daljši članek, v katerem je ostro obsodil krepitev neonacizma v Zahodni Nemčiji. Glede izjav ministra Seebohma je list zapisal: "Najboljše, kar Bonn lahko stori, da bi prepričal svet o pretrganju s preteklostjo, bi bila odstranitev ministra Seebohma iz vlade, ker bi tako njegovi somišljeniki izgubili pogum." Hkrati je list izrazil začudenje ob dejstvu, da sta oba zahodnonemška kanclerja, tako Adenauer kakor tudi njegov naslednik Erhard, obdržala tega človeka v svojih vladah.

TUNIS. — Predsednik Tunizije Habib Burgiba je sprejel vabilo za obisk v LR Kitajski. V obveščenskih krogih poudarjajo, da se bo Burgiba povabilu odzval takoj, ko bo to mogoče.

BONN. — Zahodnonemški zunanji minister Gerhard Schröder je izrazil mnenje, da bi odobritev kratkoročnih kreditov vzhodnoevropskim socialističnim državam s strani bonnske vlade lahko pripomogla k zboljšanju odnosov med Zahodno Nemčijo in temi državami. Doslej je tak kredit dobila Poljska, in sicer v višini 50 milijonov mark, zdaj pa pripravila bonnska vlada podobne kreditne dogovore še z Romunijo, Bolgarijo in Madžarsko.

LONDON. — O izjavah zahodnonemškega ministra Seebohma je londonski "The Economist" med drugim zapisal: Seebohmove izjave o pravici sudetskih Nemcev do češkoslovaškega ozemlja niso realistične, kajti brez vojne ni nobene možnosti za spremembo meja. Tudi niso niti malo pošteno: Sudeti niso bili pred letom 1938 nikdar del Nemčije. Seebohmove izjave tudi niso odgovorne; posledica takih odkritih "velenemških" sanjarij so lahko samo, da postanejo vzhodne države vse bolj prepričane, da mora ostati pri razdelitvi Nemčije. Prav bi bilo, če bi zahodnonemška transportnega ministra transportirali.

MOSKVA. — Vodja britanske laburistične stranke Harold Wilson je te dni bival v Moskvi, kjer je s predstavnikom sovjetske vlade Hruščovom in drugimi sovjetskimi predstavniki vodil razgovore o tekočih svetovnih problemih.

BAGDAD. — Iratska vlada je sklenila odobriti 2 milijona irških dinarjev za izboljšanje radijske televizijske mreže. Program predvideva šest novih radijskih postaj in tri nove televizijske postaje.

Skupni železniški park vzhodnoevropskih držav

S 1. junijem je začel veljati sporazum, ki so ga države članice SEV [vzhodnoevropska skupnost za gospodarsko sodelovanje — op. ured.] podpisale lanskega leta v Bukarešti. Na podlagi tega sporazuma so včlanjene države dale v skupni železniški park 100.000 tovornih vagonov, kolikor jih vozi na mednarodnih progah. Največji prispevek je dala Poljska, namreč 36.000 vagonov.

Po novem sporazumu ima vsaka država članica pravico obdržati v notranjem prometu toliko tujih vagonov, kolikor jih ima v tujini. Uvedena je bila tudi nova tarifa, prilagojena zahodnoevropskim železniškim tarifam.

„Tu smo v ljubezni bratski vsi zbrani“

Zaključna prireditev slovenske gimnazije v Celovcu

Če je sploh še potreben dokaz, kako smo koroški Slovenci brez razlike svetovnonazornega gledanja živo in zavestno povezani s slovensko srednjo šolo, od katere pričakujemo, da nam bo vzgojila prepotrebno inteligenco; če bi morda še kdo dvomil, da med našim ljudstvom ni potrebne zanimanja za prosvetno dejavnost — potem nudi ta dokaz in odstranjuje vsaki dvom tradicionalna zaključna prireditev slovenske gimnazije v Celovcu. Prejšnjo nedeljo je bila velika dvorana Delavske zbornice spet napolnjena do zadnjega prostora (po ukazu policije so morali mnogi obiskovalci dvorano celo zapustiti, ker je bila baje pre-majhna!).

Prišli so starši dijakov, prišlo je naše ljudstvo iz vseh bližnjih in oddaljenih krajev južne Koroške, navzoči so bili predstavniki slovenskih narodnih organizacij, medtem ko je med častnimi gosti ravnatelj prof. Tischler posebej pozdravil predsednika deželnega šolskega sveta za Koroško ravnatelja Guttenbrunnerja, kateri je hkrati zastopal tudi odsotnega deželnega glavarja Wedeniga, generalnega konzula SFR Jugoslavije v Celovcu Pirkoviča s soprogo, vodjo kulturnega referata deželne vlade dvornega svetnika dr. Rudana (ob tej priložnosti se mu je zahvalil za naklonjenost pri dodelitvi študijskih podpor našim dijakom), nadzornika za slovensko srednjo šolo prof. dr. Inzka, nadzornika za glasbo prof. dr. Schmidta ter zastopnika celovškega škofa. Prisrčno dobrodošlico pa je izrekel tudi lanskoletnim prvim maturantom, ki so s svojo udeležbo izpričali tesno povezavo s svojo šolo.

Kakor zadnja leta so dijakinje in dijaki slovenske gimnazije tudi tokrat pripravili pešter program, v

katerem so se zvršile pevske toč-zbora. Pod vodstvom profesorja glasbe so nastopili 90-članski mladinski zbor, 85-članski izbrani mešani zbor, 40-članski fantovski zbor in za konec združeni mešani zbor, ki je štel 150 mladih pevk in pevcev. Na sporedu so bile slovenske narodne in umetne pesmi, poleg tega pa je vsak zbor zapel tudi po eno nemško pesem; s tem je naša dijaška mladina izpričala, da ljubi svojo materino besedo in pesem, hkrati pa spoštuje tudi kulturo sosednega naroda, s katerim hoče živeti v prijateljskem sožitju in medsebojnem razumevanju.

Predaleč bi vodilo, če bi hoteli podrobno spregovoriti o vsakem zboru in o posameznih pesmih. Da je naša dijaška mladina pevsko dobro izvežbana, je dokazala že večkrat in tudi na nedeljski prireditvi smo imeli priložnost slišati lepo ubrano petje. Če bi posebej omenili dve pesmi našega ljudskega pesnika in pevca Franca Lederja-Lesičjaka (pri „Nedeljskih jagrih“ je kot solist naravnost presenečil sedmošolec Joško Kovačič), plem zafo, ker so dijaki Lesičjakovi hčerki Matildi Košutnikovi iz Globasnice ob tej priložnosti izročili pesnikovo sliko z zagovilom, da mladina spoštuje stvaritve prednikov. Kot programska izpoved mlade generacije pa je izve-

nela pesem Vasilija Mirka Čujte, pradedje: „Tu smo v ljubezni bratski vsi zbrani... v boj za pravico, za prihodnje lepše nam dni...“.

Na splošno pač lahko ugotovimo, da je bogati in pestri spored prireditve nudil mnogo lepega: od zborovskega petja (omenili je treba še Drago Jelen pri klavirju, Joška Kovačiča pri harmoniju ter solistki Liziko Arbeitstein in Heleno Wuffe) mimo godbenega kvinteta „Veseli študentje“ in narodnih plesov ob spremljavi tamburašev in pevcev do telovadnega nastopa pod vodstvom profesorja telovadbe Milana Kupperja in zbornice recitacije Župančičeve „Dume“, ki jo je naštediral prof. Janko Messner. Občinstvo je bilo vidno zadovoljno in je nastopajočo mladino pogosto nagradilo z dolgotrajnim aplavzom.

Ob koncu je spregovoril še predsednik Združenja staršev dipl. trg. Janko Urank. Zahvalil se je za kulturni užitek in poudaril potrebo po humanizmu in strpnosti, kar je potrebno zlasti pri nas na Koroškem, kjer živita dva naroda, ki bosta mirno sožitje našla le v medsebojnem razumevanju.

KULTURNE DROBTINE

● Orkester Slovenske filharmonije je v okviru kulturne izmenjave pred nedavnim gostoval v Vidmu, kjer je s svojim koncertom vzbudil veliko zanimanje. Italijanski tisk je objavil zelo pohvalne kritike ter opozoril tudi na 250-letno tradicijo tega ansambla.

● V Dubrovniku je zasedala generalna skupščina mednarodnega sveta za poučni film, na kateri so sodelovali predstavniki 25 držav-članic tega združenja. Med petdnevnim zasedanjem so predstavniki posameznih držav poučevali med drugim možnost povečanja članstva in koprodukcije pri izdelavi poučnih filmov.

● Skupina sovjetskih filmskih delavcev bo v kratkem odpotovala v New York, kjer bo sodelovala pri snemanju prvega sovjetsko-ameriškega filma. Film se bo imenoval „Srečanje na daljnem meridianu“, režiral pa ga bo sovjetski režiser Igor Talankin.

● V Londonu je bila v ponedeljek odprta razstava del sodobnih sovjetskih slikarjev. To je prva sovjetska umetniška razstava na Zahodu po letu 1922, prikazuje pa okoli 150 slik 60 sovjetskih slikarjev.

● Znani slovenski muzikolog univ. prof. dr. Dragotin Cvetko je bil izvoljen za člana akademskega sveta Mednarodnega inštituta za primerjalno muzikologijo, ki ima sedež v zahodnem Berlinu.

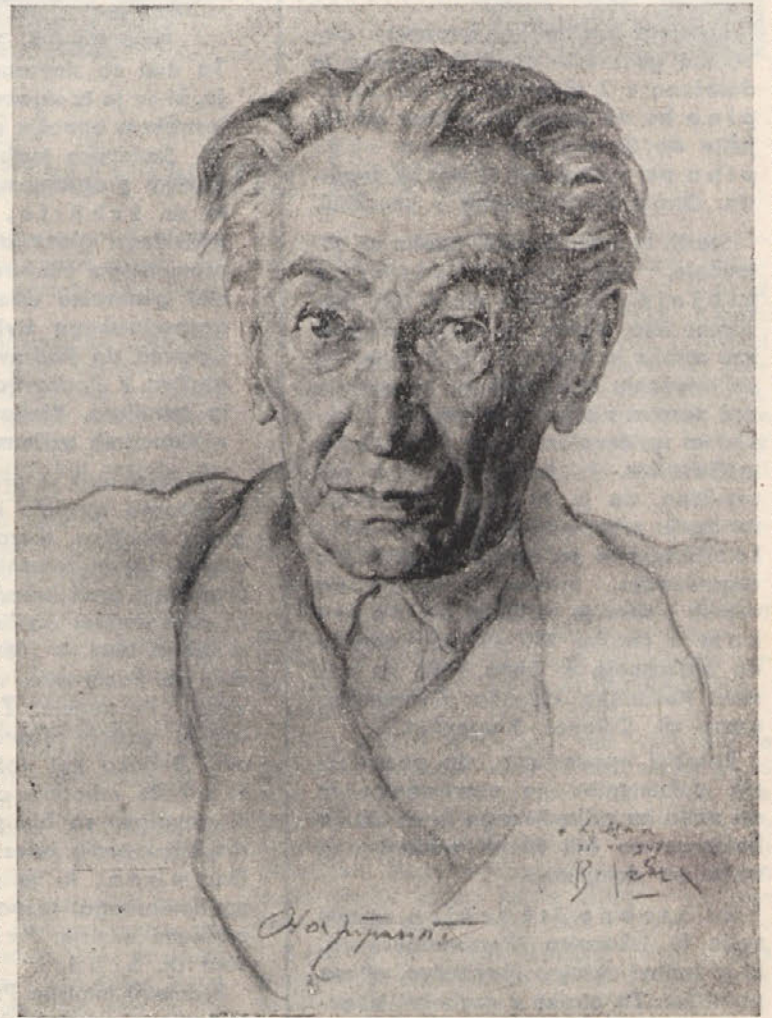
esovskih oficirjev, osem pripadnikov za oficirje SS, 316 podoficirjev SS in 205 esovskih vojakov. Za vstop v Bundeswehr se je potegovalo nadaljnjih 1310 esovskih oficirjev, 15 kandidatov za oficirje SS, 1324 esovskih podoficirjev in 462 esovskih vojakov.

Kako je gledal takratni obrambni minister Strauss na te prijave, ponazarja govor esovskega generala Meyerja na 8. zveznem zborovanju HIAG. Takole: »Gospod zvezni obrambni minister Strauss nam stoji v vsakem pogledu dobrohotno ob strani. Če rečem „dobrohotno ob strani“, pravim to v popolni zavesti pomena teh besed!« Najvažnejši mož SS v Bundeswehru je zdaj načelnik štaba esovskega generala Simona polkovnik Kurt von Einem, ki ima v Bundeswehru položaj poveljujočega generala. Kako vplivajo esovski podoficirji na duha Bundeswehra, kaže odgovor mladega vojaka, ki so ga vprašali v kölnskem radiu: »Proti koncu vojne so dobili mnogi vojaki ukaz, naj ustrelijo tako imenovane vzhodne delavce. Ali bi vi tudi izpolnili tak ukaz?« Odgovor: »Izpolniti je treba vsak ukaz! Nihče ne sme ugovarjati pred drugimi navzočimi mladimi vojaki in podoficirji!«

Prava naloga SS pa je očitno v tem, da bi dobili poveljstvo nad »teritorialno armado«, ki ni podrejena vrhovnemu poveljstvu NATO, marveč izključno Bonnu. Pooblaščen generalmajor von Horn je zapisal že leta 1957 v listu »Deutsche Soldatenzeitung«: »Štiristo tisoč frontnih vojakov SS, med katerimi je velika

Pred petnajstimi leti je umrl

veliki umetnik slovenske besede Oton Župančič

Poslušam jih po radiu. Tržaško dekle prosi s tenkim glasom oproščenja zaradi nezadostnega znanja slovenskega jezika. Ko pa se ji izproži, ne more brzdati svojega še skoraj otroškega grla, prehitava se, stavki se ji snujejo z južnjaško živahnostjo, in iz njih zveni silna ljubezen do slovenske domovine, do slovenščine... Oglasi se Belokranjca. Opraviči se, češ da je preprosto, neko dekle, ki si z rokami služi kruh. Govori o delu v domači vasi, o zaprekah in nevesočnostih, pa zopet o zadovoljstvu, ki izvira iz političnega prizadevanja; govori brez spotike, stvarno in nazorno, da te prevzame naravna lepota in omikanost belokranjske besede, in meni je toplo pri srcu, ko po dolgih letih zopet uživam žuborenje studencev, ki so me pojili prva leta mojega življenja. — Korošica nastopi, obotavlja se, kakor v bojazni, ali se bo srečno pretaknila mimo zank in nastav slovenske slovnice; nekaj malo zatikanja, nekoliko pomisljave, pa ti pove in razloži jasno in razločno vse, kakor je treba, dokler vsa srečna ne postavi zadnje pike za zadnji stavek. — In se predstavi še Stajerka, Goričanka, Prekmurka, vsaka po svoje, čedno in pošteno, kakor je treba. Koliko pisanosti, koliko mnogoličnosti v izražanju, koliko značilnega za posamezne pokrajine in način življenja in mišljenja tod in drugod. Vsaka vas ima svoj glas. —

Naše žene in dekleta se prazne oblečejo, kadar gredo pšenico žet. In tako ima naš človek iz ljudstva — posebno pa še žene in dekleta — živ čut za čedno, pravilno ubrano slovenščino na javnem nastopu. Zaveda se, da se je treba tudi materinega jezika učiti, in čim več bo nastopal v javnosti, tem bolj se mu bo ta zavest krepila.

Redki so tisti, ki menijo, da se lastnega jezika ni treba učiti, kakor češ da ga že tako znaš. Tako mišljenje je znamenje nekeke topoglavosti, ki je puhel sad duševne lenobe in plitke čustvenosti, lastnosti, ki za vseobčnost niso kdo ve kako zaželene ali koristne...

Velika razgibanost današnjega življenja razgibava tudi jezikovni razvoj. Vse se hoče odeti z besedo: groza, zanos, borbenost, upor, zmagoslavje, bolečina in radost. Vsa na pol končana in šele komaj začeta zgodovina se hoče izliti v govorjeno ali pisano besedo. Ljudje so doživeli tako silne notranje pretrese, so toliko prej neznanega in neznanega prečustvovali, da se ne morejo ustavljati sili, ki jih žene, da bi z besedo dali duška vsemu, kar se jim je nagnetlo v notranjosti. In v tej gostoti doživljavev, v tem vrenju in kipenju v dušah vidim znamenje mogočnega zagona in vzpona, ki ga bo dosegel naš jezik v bližnji bodočnosti.

skupina najbolje usposobljenih oficirjev in podoficirjev, bi bilo treba vključiti v teritorialno obrambo.

Esovci so v celoti prodrli v zahodnonemški pravosodni aparat, v katerem dela 1155 nacističnih pravnikov, med njimi 25 na zveznem in deželnih ministrstvih, 29 pri vrhovnih zveznih sodiščih, 143 na višjih deželnih sodiščih, med njimi 34 na položaju predsednikov ali predsednikov senatov, 318 na deželnih sodiščih, med njimi spet 174 na položaju predsednikov ali direktorjev, 306 na upravnih sodiščih, med njimi 40 na položaju predsednikov ali direktorjev, 58 na drugih sodiščih, med njimi 20 na položaju direktorjev ali predsednikov, dalje 264 državnih pravdnikov, med njimi 102 vodilna državna pravdnika in 14 na drugih pravosodnih položajih.

V tej zvezi samo nekateri izmed mnogih naslovov: obersturmführer SS pri »zemeljskem uradu« v Pragi, zdaj profesor na univerzi v Mainzu in svetnik višjega deželnega sodišča v Koblenzu; esovski sodnik (dve smrtni obsodbi proti Poljakom) Heinz Juncker, zdaj svetnik upravnega sodišča v Diezu; unterscharführer SS in sodni izvedenec pri es-

sovskem in policijskem sodišču v Königsbergu dr. Schutte, zdaj svetnik upravnega sodišča v Wuppertalu; zaupnik rajhovskega vodje SS Himmlerja pri deželnem sodišču v Beuthen-Kattowitzu dr. Wedde, zdaj svetnik deželnega sodišča v Stuttgartu (izrekel je smrtno obsodbo zaradi poslušanja poročil londonskega radia); esovski sodnik dr. Hachmeister, zdaj svetnik upravnega sodišča v Würzburgu; esovski sodnik v Pragi dr. Paul Mitrega, zdaj svetnik upravnega sodišča v Stuttgartu; sturmbannführer in esovski sodnik pri komandantu SD v Oslu prof. dr. Schiedemair (avtor knjige »Rase in gojitve dednosti v zakonih tretjega rajha«), zdaj predsednik upravnega sodišča v Würzburgu, in sturmbannführer SS Ernst Ehlers, zdaj svetnik upravnega sodišča v Schleswigu.

Takšni sodniki so oprostili esovskega generala Simona, ki je dal v zadnjih dneh vojne ustreliti tri državljane v mestecu Brettheimu, ker so skušali hitlerjevskim mladincem vzeti iz rok protitankovsko orožje in ker so se upirali potrditi smrtno obsodbo tistega, ki je prvi dal pobudo za to.

(Dalje prihodnjič)

Novo glasilo

Kluba slovenskih študentov na Dunaju

Z namenom, da bi avstrijsko javnost obveščal o problemih slovenske narodnostne skupine na Koroškem, je Klub slovenskih študentov na Dunaju začel izdajati posebno glasilo v nemškem jeziku in z naslovom »Information«. V prvi številki, ki je izšla za mesec maj, tiskovni referent kluba Jože Wakounig v uvodu pravi, da hoče klub s svojim glasilom izpopolniti poročanje o koroških Slovencih, v prepričanju, da »je samo v interesu republike Avstrije, če skušamo različna mnenja premostiti z odkritim razgovorom«. Z izdajanjem svojih obvestil hoče klub izraziti pripravljenost za take razgovore, hkrati pa pripisovati temelj k medsebojni toleranci.

ke, recitacije, telovadni nastop, godbeno-pevski vložek ansambla „Veseli študentje“ ter narodni plesi ob spremljavi tamburaškega

Pomen in vloga bivše SS

v današnji zahodnonemški stvarnosti

(2. nadaljevanje)

Naslednje pomembne pozicije so v tokah SS oziroma HIAG: kriminalistična policija v Aachnu, ki jo vodi esovski in policijski »führer« Braunschmidt; kriminalistična policija v Kölnu, v katere vodstvu so sturmbannführer SS pri 5. udarni skupini RSHA Karl Kiehne, njegov namestnik in sturmbannführer SS pri RSHA Wilhelm Hucke ter glavni stražmojster kriminalistične službe Cornely, ki je neposredno sodeloval pri umoru 27 antifašistov v koncentracijskem taborišču Sachsenhausen ter pri zločinih svojega bivšega predstojnika, šele pred kratkim v Berlinu aretiranega bančnika in obersturmbannführerja SS dr. Filberta (22.000 ustreljenih v okupiranem delu Sovjetske zveze). Namestnik predstojnika kriminalistične službe v Essenu je esovski sturmbannführer dr. Keunecke, predstojnik kriminalistične policije v Dortmundu je bivši sodelavec esovskega rasnega urada in sturmbannführer dr. Menke, kriminalistično policijo v Düsseldorfu vodi sturmbannführer in pooblaščenec za preiskavo v zvezi z atentatom 20. julija 1944 dr. Wehner, kriminalistično policijo v Mülheimu pa na dve leti je obsojeni hauptsturmführer SS in SD Hencke. V Rheinland-Pfalzu vodi hauptsturmführer Karl Bauer (z nenavadno nizko člansko številko SS 1999) policični oddelek policije; njegovega predstojnika,

šefa deželnega kriminalističnega urada in bivšega hauptsturmführerja SS dr. Heuserja so zaradi sodelovanja pri množičnih usmrtitvah v Minsku odstranili z uradnega položaja. Zato pa je komandant policije v Ulmu esovski obersturmführer in bivši komandir čete v osmem prostovoljskem policijskem bataljonu, ki je sodeloval na Hrvaškem pri 21 pohodih proti partizanom in so ga ustaši za to odlikovali z »železnim trlistnikom«.

Tudi prodor v policijo je torej uspel na vsej črti.

»IZPOLNITI JE TREBA
VSAK UKAZ«

Podobne rezultate je doseglo HIAG pri Bundeswehru. Že pred začetkom oborožitve je bilo med genci pripravnostne policije v Mündenu na Hannoveranskem in v Traunsteinu 90 odstotkov bivši esovskih vodij. Poglavitni pobudnik za vključitev esovcev v novo nemško vojsko je bil upravnik šole v Traunsteinu in bivši hauptsturmführer SS pri štabu prvega esovskega odseka dr. Dippelhofer, ki je v Rostovu skupno z esovskim generalom Meyerjem izvedel likvidacijo 18 tisoč Židov. Ta je zdaj komandant vseh graničarskih sol in brigadnih general mejnega odseka na jugu.

Do konca februarja 1957 je bilo sprejetih v Bundeswehr že 70 bivših

Letošnje letovanje otrok na Jadranu

Letošnje počitniško letovanje slovensko govorečih otrok iz Koroške je določeno v 2 skupinah. Prva skupina bo na letovanju v času od 19. julija do 8. avgusta, druga skupina pa v času od 8. do 28. avgusta. Otroci bodo letovali v Savudriji.

Starši, ki želijo poslati otroke na letovanje, naj vložijo pismo prošnje, iz katere mora biti razvidno: ime, poklic in naslov staršev, ime otroka in izjava, če je že kdaj bil na letovanju in kolikokrat. To prošnjo naj skupno s priloženim lanskim šolskim spričevalom, zdravniškim spričevalom, iz katerega mora biti razvidno, da je za otroka letovanje na morju priporočljivo, priporočilo krajevne prosvetne ali združne organizacije, osebno izkaznico otroka s sliko in režijskim prispevkom v znesku 250 šilingov oddajo do najkasneje 6. julija 1964 na naslov: Počitniška kolonija, Gasometergasse 10, Celovec - Klagenfurt.

Posebej opozarjamo, da posameznih dokumentov ne prevzamemo in da velja za prijavljenega le otrok, za katerega so bili hkrati oddani vsi navedeni dokumenti.

Za osebno izkaznico otroka velja le izkaznica (Personalausweis), ki jo izstavi okrajno glavarstvo, ali pa potni list. Za otroke z osebnimi izkaznicami je potrebna tudi izjava (v nemščini) očeta oz. zakonitega zastopnika, da se strinja s potovanjem otroka v inozemstvo.

Za letovanje pridejo v poštev le otroci v starosti od 9 do 14 let, pri čemer imajo prednost otroci, ki še niso bili na letovanju; otroci, ki so bili že tri ali večkrat na letovanju, bodo upoštevani samo v primeru, da bo še kakšno prosto mesto. V prošnji starši lahko navedejo željo, s katero skupino bi radi poslali otroka na letovanje. Po možnosti bo ta želja upoštevana. Starši, katerih otroci bodo sprejeti na letovanje, bodo po končanem prijavnem roku dobili tozadevno pismo obvestilo in potrebna nadaljnja navodila.

Pevski zbor SPD „Edinost“ v Mežiški dolini

Na binkoštno soboto popoldne in zvečer je pevski zbor Slovenskega prosvetnega društva „Edinost“ v Pliberku na povabilo gostoval v Mežiški dolini — v Črni in na Prevaljah. Velika občina od Raven do Črne je bila v prazniškem razpoloženju — obhajali so občinski praznik v spomin na dan osvoboditve izpod nacističnega okupatorskega jarma. Vse vasi so bile okrašene, hiše opremljene z zastavicami, cvetjem in zelenjem. Na vrhovih so zažigali kresove in z obrazov vsega prebivalstva: rudarjev, kmetov, delavske in dijaške mladine, je odsevala radost in zadovoljstvo ob tradicionalnem prazniku. Bil je spomin zmage svobode nad suženjstvom in hkrati ponosa o doseženih delovnih zmagah marljivega v svobodi se razvijajočega ljudstva v preteklih devetnajstih letih. Lice razdejane in izmučene Mežiške doline se je od tega časa bistveno spremenilo. Na vsak korak je opaziti nove zgradbe in močan razvoj železarne in rudnika. Kljub vsem začetnim težočam se dolina razvija k napredku in blaginji.

K temu pomembnemu prazniku v sosednjem zamejstvu so prispevali pevci SPD „Edinost“ pod vodstvom zborovodje Foltija Hartmanna čestitke s šopkom narodnih, ponarodelih in drugih pesmi. Sprejem naših pevcev v Črni in na Prevaljah je bil iskren in prisrčen. Na mah je bil vzpostavljen har-

JUBILEJNA SLAVNOST:

Sto let železnice Beljak-Celovec

Pred sto leti, 29. maja 1864, je bil pomemben dan za Beljak in tudi za Celovec. Ta dan so slovesno izročili svojemu namenu železniško progo Celovec-Beljak, linijo, ki se je iz skromnih začetkov razvila do ogromne prometne frekvence ter igra v železniškem omrežju na Koroškem zelo važno vlogo.

Stoletnico tega pomembnega dogodka so minulo soboto obhajali s proslavo s pestrim programom. Poseben pečat slavnosti je dala navzočnost zveznega predsednika dr. Schärfa, ki sta ga ob prihodu s posebnim vlakom pozdravila namestnik deželnega glavarja Sima in celovski podžupan Seidling, pozdravila pa sta tudi prometnega ministra Probsta. Med slavnostnimi gosti so bili navzoči visoki uradniki generalne direkcije avstrijskih zveznih železnic in mnogi predstavniki javnega in gospodarskega življenja na Koroškem. Posebni vlak, ki je slavnostne goste vozil iz Celovca do Podravljaj, so na več postajah sprejeli z navdušenimi pozdravi, petjem in godbo. V Podravljah so gostje prestopili v „zgodovinski vlak“ s stoletno lokomotivo in garnituro. Vlakovodja in kurjači so delali v fraku in cilindru, sprevodniki pa so bili v zgodovinskih uniformah.

Jubilejni vlak je privozil v Beljak, kjer ga je viharo sprejela in pozdravila večtisočglava množica, skoraj ves Beljak je bil na nogah. Osem železniških kapel je bilo pripravljeno pred kolodvorom, na transparentu med dvema obeliskoma sta bili napisani letnici 1864 — 1964. Množica šolske mladine je pozdravila vlak in goste z zastavicami in petjem. Župan Timmerer je izrekel gostom dobrodošlico in orisal pomen Beljaka kot važno prometno središče in križišče vzhodnih alpskih dežel. Slavnostni govorniki so bili prezident direkcije avstrijskih zveznih železnic v Beljaku dipl. ing. Gutmann, ki je podal kratek pregled zgodovinskega razvoja te proge, nadalje prometni minister Probst in zvezni prezident dr. Schärf.

Prometni minister Probst je naglasil vlogo železnic v prometu in njih tehniški razvoj. Progo Celovec-Beljak prevozi danes dnevno 15 parov brzih in pospešenih vlakov, 11 parov osebnih vlakov in 6 parov tovornih vlakov. Okoli 10 odstotkov na Koroš-

kem prevoženih kilometrov je lani odpadlo na linijo Celovec-Beljak. Dejal je, da je železnica slej ko prej hrbenica prometa ter bo verjetno ostala tudi v bodoče.

Zvezni prezident dr. Schärf je naglasil

Iz občine Škocijan

Občina Škocijan, ki obsega tudi znano in od leta do leta bolj obiskano letovišče Klopinsko jezero, šteje okoli 3000 prebivalcev ter obsega skupno 36 vasi. Občinski odbor, ki mora v tej pomembni tujskoprometni občini mojestrovati ogromne naloge, sestoji iz 9 socialističnih in 6 OVP-jevskih odbornikov ter dveh mandatarjev Gospodarske liste. Župan občine je Vitus Jesse.

Kakor v vseh občinah je tudi škocijanski občinski odbor v stvarnih sejah obravnaval in sklepal o občinskem proračunu za leto 1964. Letošnji proračun obsega dobrih 9 milijonov šilingov, namreč v rednem proračunu 5.427.900 in v izrednem proračunu 3 milijone 682.200 šilingov. V rednem prora-

Ustanovni občni zbor „Kluba prijateljev lova“

Nedavno tega so koroški slovenski lovci ustanovili svojo organizacijo »Klub prijateljev lova«. Pobudo za ustanovitev je dal znani izkušeni lovec Karel Prušnik in pripravljali odbor je v stvarnih posvetovanjih pripravil pravila ter v nedeljo, 31. maja 1964, sklical v Delavski zbornici v Celovcu ustanovni občni zbor Kluba prijateljev lova. Udeležba lovcev iz raznih krajev spodnje Koroške je bila za začetek zelo povoljna in vzpodbudna. Občni zbor je s pozdravnimi besedami otvoril Pavle Krušič in med navzočimi posebej pozdravil lovskega mojstra za okraj Velikovec, ki je zborovanju prisostvo-

val kot zastopnik deželnega lovskega mojstra.

Nato je povzel besedo iniciator društva Karel Prušnik in v daljšem govoru razložil pomen, namen in vlogo nove lovske organizacije. Med drugim je dejal, da bi rad nakazal mladi lovski generaciji, kako naj res po pravih lovskih načelih lovi ter se obnaša v gozdu. Organizacije cilj je posebno v tej smeri, da vzgaja lovce sodobnega časa, da bodo najprej dobri ljudje in kulturni prijatelji lova in divjadi.

Prečital je obširen članek o lovstvu znanega lovskega literata ing. Mirka Sušteršiča, ki je napisal sijajno razpravo o sodobnem lovstvu pod naslovom: »Človek — lovec«. V razpravi je med drugim rečeno, da je kulturni razvoj človeka lik lovca docela spremenil. Sodobni lovec ni več lovec v prvotnem pomenu besede, pobijač, streljač in plenitelj divjadi, temveč njen prijatelj, gojitelj in varuh, je človek, ki je v sebi zatrl prabitno krvočno zver in ohranil svojo pravadno povezanost z naravo v plemeniti obliki človečnosti.

Branje je napravilo na vse močan vtis in sam zastopnik deželnega lovskega mojstra je dejal, da naj bi te sijajne misli o lovstvu prišle v obliki tiskane besede v roke vsakega lovca. Klub prijateljev lova bo tudi poskrbel, da se bo to v doglednem času v kakršni koli obliki uresničilo.

Ob zaključku je govornik poudaril socialno plat lovstva, ko lov ni več le privilegij bogatih, temveč je dostopen tudi širokim plastem delovnega ljudstva. Končno je še dejal, da bo tudi društvo prispevalo k boljšim odnosom in povezavi z narodom sosedom.

Občni zbor je soglasno izvedel volitve društvenega odbora s Karlom Prušnikom kot predsednikom, določil letno članarino in v živahni diskusiji še razpravljal ter sklepal o vprašanih in nalogah, ki spadajo v okvir društva.

Cirkovče

Predpreteklo nedeljo sta se poročila Lenčka Hanin, p. d. Lipejeva v Cirkovčah in Ernst Koletnik. Zenoivanjsko slavje v ožjem krogu je bilo v gostilni pri Schwarzlu. Novoporočencema je na željo nevestinega očeta zaigrala tudi rudniška godba iz Mežice, ki je isti dan sodelovala na godbeno-pevskem koncertu v Pliberku. Nevesta in ženin sta popoldne obiskala koncert v Schwarzlovi dvorani in dejala, da je bilo na njun poročni dan lepo prav tudi zaradi tega, ker sta bila deležna bogatega in plemenitega glasbenega užitka.

Mlademu paru srčno čestitamo!

Izdajatelj, založnik in lastnik: Zveza slovenskih organizacij na Koroškem; glavni urednik: Rado Janežič, odgovorni urednik: Lovro Potočnik; uredništvo in uprava: Celovec - Klagenfurt, Gasometergasse 10, telefon 56-24. — Tisk: Založniška in tiskarska družba z o. j. Drava, Celovec - Borovlje. — Dopolni naj se pošljajo na naslov: Celovec - Klagenfurt 2, Postfach 124.

napredek v zadnjih sto letih, odkar je bila ta železniška zveza skozi Koroško vpostavljena ter zaključil svoj govor s čestitko avstrijskim zveznim železnicam, mestoma Celovcu in Beljaku, vsem občinam ob tej progi in hkrati vsem Korošcem in Korošicam k jubileju njihove železnice.

Pri slavnosti v Beljaku so s spominskimi plaketami počastili in obdarili štiri najstarejše železniške upokojece. Po oficialni slavnosti so bile brezplačne vožnje s „stoletnim vlakom“ med Beljakom in Podravljami, ki se jih je s posebnim veseljem posluževala mladina.

„Naj živi napredek“ je stalo napisano na lokomotivi, ki je vlekla prvi vlak iz Celovca v Beljak. Tehnični napredek v zadnjem stoletju je bil zares epohalen in čuda sta med tem časom ustvarila človeški um in dlan.

čunu so predvideni naslednji izdatki: za splošno upravo 511.200, za javni red in varnost 16.500, za šolstvo 534.000, za kulturno pospeševanje 38.500, za preskrbo 244.100, za mladinsko pomoč 51.000, za gradnje, stanovanjske in naselitvene namene 671.300, za javne naprave 2.511.500, za gospodarska podjetja 23.500 in za finančno ter premoženjsko upravo 2.016.200 šilingov. Razen tega ima občina še mnoge druge potrebe, med temi na primer razširitev in izgradnjo vodne preskrbe, posebno potrebna pa bi bila obvozna cesta. Do 10 kilometrov cest nameravajo še letos asfaltirati, da se znebijo neprijetnega prahu. Te in mnoge druge naloge zahtevajo mnogo denarja in je nujno, da se najde za te potrebe razumevanje na pristojnih mestih v deželi in državi.

Samoumevno je, da se občina marljivo prizadeva za ohranitev in porast tujskega prometa. Za pospeševanje tujskega prometa je v proračunu namenjenih 860.000 šilingov. Nekaj številčk lahko nazorno predoči razvoj tujskega prometa na Klopinskem jezeru. Med 156-imi prenočišči jih je 55 odstotkov obrtnega značaja. Število postelj znaša 5000. Leta 1960 so našli 268.000 nočnin, leta 1961 365.000, leta 1962 410.000, leta 1963 pa že 497.000. V zadnjih letih je zrasla vrsta novih hotelov in penzionov. Občina sama razpolaga s kempingom v obsegu 28.000 kvadratnih metrov. Turistom je na razpolago 15 javnih kopaljš, preskrbljeno pa je tudi s športnimi prostori.

Klopinsko jezero, ki slovi kot eno najlepših jezer na Koroškem, obiskuje iz leta v leto več tujih turistov iz daljnega sveta, posebno iz Nemčije. Ob koncu tedna ter v nedeljah in praznikih pa prihaja tudi vse polno gostov iz Podjune, Celovca, posebno še iz Graza in tudi z Dunaja.

Vtisi s prijetnega izleta

Prijetna družba domačih slovenskih ljudi iz Cirkovč, Vidre vasi, Komlja in Pliberka, pa tudi iz St. Petra na Vašinjah, Podjune, Dobrole vasi, Mokrij in Velikoveca si je privoščila o binkoštnih praznikih lep in posrečen izlet na jug. Izlet je organiziral France Hanin, p. d. Lipej v Cirkovčah, vozil pa je avtopodjetnik Sienčnik. S tem šoferjem je voznja sploh prijetna, ker pozna vse ceste in kraje in je hkrati izletnikom zelo koristen vodič.

Izlet hočemo opisati na kratko, kajti kraji, ki smo jih obiskali, so večini bralcev itak že znani, vendar vsi vedno radi obujajo spomine na nepozabna doživetja. Kraji in ljudje, vse je zanimivo in izlet ni bil le prijeten, temveč tudi poučen. »Kamor se oko ozre, povsod se mi nov svet odpre... pravi pesnik in najslavnejši nemški pesnik Goethe je dejal: »Česar se nisem naučil, sem pripotoval«.

Občudovali smo skalnati Kras in kraje v polnem razmahu rastočih poljskih, travniških, vinorodnih in sadniških kultur. Bili smo na primer v pristanišču Reka, si ogledali ladje, ki v pobožali sinje morje. Lepe vtise smo odnesli iz Opatije, bili smo v Puli, nadalje v Rovinju, Poreču, Piranu in Portorožu. Neizbrisne vtise nam je zapustil čudoviti podzemski svet Postojnske jame, doživetje, ki ga z besedo ni mogoče ponazoriti.

Ves čas izleta nas je spremljalo prekrasno vreme, predvsem pa izredno dobra in razigrana volja, k čemur je gotovo tudi doprinesla vinska kapljica, ki zori pod južnim soncem. Lahko še povemo, da smo imeli s seboj tudi harmonikaša, Brnikovega Tineta, ki je pridno nategoval »mehe« in izvajal iz njih vesele viže. Vrnili smo se zdravi in zadovoljni in kadar se s katerim koli izletnikom srečamo, se vedno pogovarjamo o nepozabnem potovanju.

KOLENDAR

Petek, 5. junij: Bonifacij
Sobota, 6. junij: Norbert
Nedelja, 7. junij: Robert
Ponedeljek, 8. junij: Medard
Torek, 9. junij: Sv. Trojica
Sreda, 10. junij: Margareta
Četrtek, 11. junij: Barnaba

Nekoč sta živela dedek in babica. Ker nista imela otrok, sta bila čisto sama. Pa reče dedek:

„Babica, pojdiva v gozd po gobe!“

In sta šla. Nenadoma opazi babica, da leži pod grmom gnezdece, v gnezdecu pa čepi račka.

„Glej, dedek, račko!“

Dedek pogleda in reče:

„Vzemiva jo s seboj! Naj bo pri naju!“

Hotela sta jo vzeti iz gnezda, pri tem pa sta opazila, da ima zlomljeno nogo. Previdno sta jo dvignila in skupaj z gnezdecem odnesla domov. Pustila sta račko v hiši in spet odšla v gozd.

Ko sta prišla zvečer domov, se nista mogla načuditi, kaj se je zgodilo. Nekdo je pospravil hišo, spekel kruh in skuhal juho. Dedek in babica sta tekla k sosedom.

„Kdo nama je pospravil hišo, spekel kruh

Deklica je prinesla vodo, zagledala dedka in babico in stekla h gnezdu. Gnezda pa ni bilo nikjer. Milo je zajokala.

Dedek in babica sta jo začela tolažiti:

„Nikar ne joči, srčece, boš pač najina hčerka, najin ljubi otročiček!“

Deklica pa je odgovorila:

„Če bi ne bila sezgala mojega gnezdeca, če me ne bi bila oprezovala, bi vaju nikoli ne zapustila. Zdaj pa vaju ne maram. Dedek, naredi mi kolovrat in vreteno!“

Dedek in babica sta jokala ter jo milo prosila, naj se premisli.

„Ne,“ pravi deklica, „ne morem, ker mi nista zaupala! Proč pojdem!“

Dedek ji je naredil kolovrat in vreteno. Deklica je sedla na dvorišče pred hišo in začela presti. Nad hišo je letela jata rac. Ko so jo zagledale, so zagagale:

Tu je naša deklica,
tu je naša dušica!
Pred hišo sedi,
po nas hrepeni.
Kolovrat se vrtil,
nit med prsti ji drsi.
Vrzi vsaka ji pero,
odletela bo v nebo!

Deklica je odgovorila:

Nič ne maram iti z vami!
Jata me je zapustila,
ko sem nogo si zlomila.
Sama v logu sem ostala,
milo tožila, jokala.

A vendar ji je vsaka račka vrgla eno pero. Nato so odletele. Takoj nato je priletela druga jata rac. Ko so opazile deklico, so zagagale:

Tu je naša deklica,
tu je naša dušica!
Pred hišo sedi,
po nas hrepeni.
Kolovrat se vrtil,
nit med prsti ji drsi.
Vrzi vsaka ji pero,
odletela bo v nebo!

Deklica pa:

Nič ne maram iti z vami!
Jata me je zapustila,
ko sem nogo si zlomila.
Sama v logu sem ostala,
milo tožila, jokala.

Spet ji je vsaka vrgla po eno pero.

Priletela je tretja jata. Opazile so deklico in zagagale ter zapele:

Tu je naša deklica,
tu je naša dušica!
Pred hišo sedi,
po nas hrepeni.
Kolovrat se vrtil,
nit med prsti ji drsi.
Vrzi vsaka ji pero,
odletela bo v nebo!

Vsaka ji je vrgla po eno pero in deklica se je spremenila v račko ter odletela.

Ukrajinska pravljica

J O Ž E M U Š I Č

Podvodna lovca

»Na cilju sva,« pravi Ante, zagorel dalmatinski fantič, ko prilezeta preko ostrih, od morja razjedenih skal, do strmega, samotnega morsklega zaliva.

Tinček si nekoliko oddahne od naporne hoje in pogleda okoli. »Kakšen lep zaliv!« se veseli. Prejšnji večer je bil obljubil prijatelju — domačinu Anteju, da ga bo naučil, kako se lovi s podvodno puško. Ante pa je obljubil, da mu pokaže kraj, kjer kar mrgoli rib. To naj bi bil ta mali, tihi zaliv.

»Tukaj so ribe!« zakliče Ante in je ves nestrpen, ko mu pomaga Tinček nataktni dolge, prožne plavuti. »Ne suvaj s plavutmi nazaj,« ga poučuje, »ampak samo navzgor in navzdol. Plavati moraš mirno; ne smeš preveč brcati, da se te ribe ne bodo prestrašile!«

Na glavo mu natakne gumijasto masko z velikim ovalnim steklom, v roke pa mu stisne že napeto puško. »Preden se potopiš, moraš nekaj časa globoko dihati. Potem zajemi zrak — polna pljuca — kolikor sploh moreš in se potopi naravnost na glavo!«

Ante ga poslušal le na pol. S plavutmi na nogah nerodno raca proti vodi. Potem zaplava, zajame zrak in se potopi...

Nov svet se odpre pred njegovimi strmečimi očmi. Od rojstva že živi pri morju, toda kaj takega pa še ni videl! Voda je bistra — skoraj tako dobro vidiš v njej kakor zunaj na gladini. Okrog njega plavajo ribe in ribice: prav majcene, pisanih barv, pa tudi večje. Na dnu, ki se strmo spušča, opazi črne morske ježke in med njimi veliko, rdečo peterokrako morskorožico. Nedaleč proč stoji velika školjka, zapičena v peščeno dno.

»Čudovito! Čudovito!« zakliče, ko splava

R A D I V O J P A P I Č :

Po pločniku je skakljal velik siv golob. Ulica je bila puha in tiha, pa je sivi lepoteč mirno iskal drobrinice.

Davor, ki je prišel po ulici, je otrpnil. Obstal je kakor vkopan in počasi začel vleči iz žepa okrogli kamenček. Potem je previdno napel fračo. In medtem, ko je vlekel fračo, je že videl nevoščljive poglede in občudujoče vzklike svojih prijateljev. Kakšen velikan, tale golob!

Golob pa se je mirno, kakor da ni zaslutil strelca sprehajal po pločniku.

Dvignil je fračo, jo še bolj napel in nameril. Kamenček je zažvižgal... Fant je zaprl oči in jih od samega razburjenja ni mogel takoj odpreti. Ze je videl goloba, kako je zadel ležal iztegnjen na tleh...

A kaj je to? Nekje v bližini je zaropotala razbita šipa. Kurja polt ga je oblila po telesu. Pogledal je — golob je plaval nad strehami in se izgubil pod modrim nebom. Tam nad pločnikom pa se je drobilo in pokalo steklo.

Kar verjeti ni mogel lastnim očem. Da je iz take bližine zgrešil? In njegova frača je najboljša!... Le kako se je moglo okno razbiti? Kamenček se je najbrž odbil od pločnika in udaril v šipo v pritličju...

na površje in vnovič zajame zrak. Zdaj se potopi nekoliko globlje in — presenečen obstane! Spodaj prav na dnu, plava med skalami največja riba, kar jih je kdaj videl. Ribiški duh dedov in pradedov se silovito predrami v njem. Daleč predse iztegne podvodno puško in se požene navpično navzdol proti ribi. Toda joj...! Nekaj se je zgodilo! Sredi vode se Ante hipoma obrne in zaplava navzgor proti površini. Preplašeno zleze na pesek in gleda Tinčka.

»Že vem, kaj je,« ugane Tinček. »Pregloboko si hotel, pa so te zabolela ušesa, kajne?«

Ante nemo prikima.

»Potapljati se ne smeš prehitro. Najprej meter, nato dva, tri... Šele ko si dobro izvežban, se lahko potopiš tudi pet ali celo deset metrov globoko, ne da bi te bolelo.«

»Zakaj pa boli?« vpraša Ante.

»Čim globlje se potopiš, tem več vode je nad teboj. Morska voda je zelo težka in to težo občuti telo kot pritisk. Oči, nos in usta so zaščiteni pred njim z masko, ušesa pa ne. In prav ušesni bobenčki so za pritisk najbolj občutljivi. Zato močno zabole, ko pritisne nanje preveč vode,« konča Tinček svojo razlago. Potem pa tudi sam zleze v vodo.

Tako se je srečno končala prva lekcija podvodnega ribolova. Fanta sta, menjaje, lovila vse dopoldne in se z bogatim plenom vračala v opoldanski vročini proti taboru. Ante je vso pot navdušeno pripovedoval o svojih doživljajih, Tinček pa je samo poslušal, se včasih hudomušno nasmehnil in se popraskal po rdečem, od južnega sonca olupljenem nosku...

Frača

Od žalosti se ni mogel premakniti z mesta.

Naenkrat je na rami začutil tujo roko. Ta roka je potem zdrsnila z rame na njegovo desnico in jo krepko stisnila. Davor se je ozrl.

Pred njim je stal stari sosed Mirko. Stanoval je tam, kjer je Davor razbil okno. Davor se je skušal izviti iz njegove roke, a ta roka ga je čvrsto držala. Le kako naj mu pove, da ni nameraval razbiti njegove šipe...

— Ali si ga zadel, sivca? Ali veš, da je to moj najboljši?

— Ne, nisem. Zgrešil sem ga... odletel je, — je jecljal Davor.

— Dobro, samo da ga nisi zadel... Davor si je oddahnil. Stisk Mirkove roke je popustil. Potem je fant povsili glavo.

— A šipa, no, šipa ni nič hudega. Bom že kako. Imam neko staro šipo, pa bom sam popravil. Samo da sivca nisi zadel, mojega lepega sivca, — je dejal stari sosed in ga potrepil po rami. In odšel.

Davor se je zamislil. Nekaj ga je grabilo v prsih. Zdrznil se je in pohitel do prvega uličnega kanala. Skozi njegove železne rešetke je porinil svojo fračo.

širokih hrbtov so pometale vojščake in tovor ter začele v strahu in podivjanosti mendrati Naratiapatovo vojsko. Preplah se je z živali prenesel na ljudi in bitka je bila izgubljena.

Leto 1283 je tragična letnica paganske zgodovine: romantično samoljubje poslednjega vladarja je v nepotešeni sli po veličini, slavi in pridobitništvu dregnilo v sršenje gnezdo. Vendar se tatarska vojska ni dolgo zadrževala v Paganu. Iz prestolnice ob Iravadiju jo je pregnala neznanosna vročina. Ljudje in živali ji niso mogli kljubovati.

Tedaj so prišli Šanci. Po istih poteh, ki so iz gora v nižino pripeljale Mone in Burmance. Prišli so bojeviti in lačni, s prahom skope zemlje na nogah, iz predelov kjer se je v tistih časih končal svet. Njihovi vpadi so do konca zapečatili obdobje kratke, vendar blesteče paganske civilizacije.

Peščeno let zatem, ko so ga bili zavzeli Tatari, je bil Pagan še enkrat priča porazu burmanske vojske: nema in tiha priča, kajti mesto je bilo že zdavnaj mrtvo in v njem je živel le še medel spomin na preteklost. Leta 1837 je skušal burmanski general Zejtatura ob njegovih zidovih zaustaviti prodiranje angleške kolonialne vojske proti Mandalayu. Njegovi borci so bili hrabri, njih oborožitev pa slaba. V dežju sovražnikovih svinčenk je armada razpadla. Vojaki so bežali, kolikor jih niso za svinčenkami razmesarili bajoneti ali pa vase zagnili topli valovi Iravadija.

Za zgodovino azijskega Jugovzhoda je pagansko obdobje zelo pomembno. V času ko so v njem rasli templji kot odraz njegove politične in ekonomske moči, je prišlo v Indiji do bramanistične restavracije. Razpenjeni valovi oživljenega bramanizma in verska nestrpnost so pregnali budiste. Usoda budizma je v neurejenih verskih prilikah

Šepava račka

Nihče ni nič vedel.

Naslednjega dne sta dedek in babica spet šla v gozd. Ko sta se vrnila zvečer domov, je bilo spet vse pospravljeno in na mizi je stala skleda s cmoki.

Spet sta vprašala sosede: »Ste morda videli, da je bil kdo v najini hiši?«

Pa reče soseda:

»Videla sem neko deklico, ki je nesla vodo. Bila je zelo lepa, samo malce je šepala.«

Dedek in babica sta dolgo premišljevala, kdo bi to mogel biti.

Tedaj je babica rekla:

»Veš kaj, rekla bova, da greva v gozd po gobe, v resnici pa se bova skrila in oprezala. Tako bova zvedela, kdo gospodari v najini hiši.«

Rečeno — storjeno. Dedek in babica sta se skrila in oprezovala. Nenadoma vidita, da prihaja iz hiše deklica s škafom za vodo. Bila je zelo lepa, samo malce je šepala. Deklica je odšla k vodnjaku, dedek in babica pa v hišo. Poiskala sta gnezdo, in gnezdu ni bilo več račke, temveč samo perje. Dedek in babica sta vzela gnezdo in ga vrgla v peč. Gnezdo je seveda zgorelo.

Sin Arakan je prinesel v Pagan asketski budizem »hinojane«. Ta je verjetno prodril v Burmo preko Cejlona. Za ideje nove vere se je predvsem navdušil tedanji vladar Anorata.

Anorata je v kraljestvu združil vso tedanjo Burmo. Z njim se začne doba razcveta paganske vladavine in paganske civilizacije. Zlomil je moč in vpliv Aritov, v Taton pa odposlal delegacijo s prošnjo, da bi ji izročili svete budistične spise »Tritipaka«. Emissarji so se vrnili praznih rok. Monski vladar ni uslišal želja paganskega kralja.

Anorata je zbral vojsko, se odpravil na jug in napadel Taton. Po treh mesecih obleganja se je mesto predalo. Zmagi je sledil veličasten sprevod, v katerem se je vladar vrnil v svoje mesto.

Kronika pravi, da je dvaintrideset belih slonov nosilo svete spise in relikvije. Za njimi so se v sprevodu zvrstili svečeniki, arhitekti, umetniki, obrtniki in vsi tisti, ki so posledje odločilno vplivali na formiranje paganske omike. Burmanci so po Monih povzeli pisavo, in že leto dni po padcu Tatonu (leta 1058) se pojavi v Paganu prvi v burmanski izpisan tekst.

»Kronika steklene palače« pripoveduje, da se je za

Anorato zvrstilo enainštirideset kraljev, ki so meje kraljestva še bolj razširili in učvrstili.

Poslednji paganski monarh je bil Naratiapate (1254 do 1287). Ta je zabredel v spor s Kublaj kanom in se spopadel z njegovimi vojščaki.

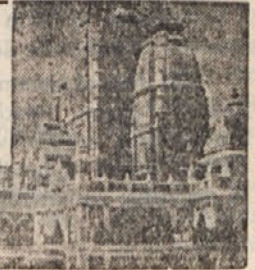
Pagansko kraljestvo je tatarskega samodržca zelo malo brigalo. Njegove ambicije in skrbi so sledile konjenikom, ki so na majhnih, gibčnih in odpornih konjih peketali preko ruskih step v Poljsko. Toda zgodilo se je, da je Naratiapate pobil kanove odposlance, ker niso hoteli pred njim sezuti obuval, kot je zahteval burmanski dvorni ceremonial.

In niti to še ni bil pravi povod za vojno: pod Kublaj kanom je preteklo toliko krvi, da ob njej zares ni utegnil razvnetati svoje tankočutnosti. Naratiapate je bil prav tako sebičen in pohlepen kot Kublaj kan. Za razliko od njega pa so bila njegova obzorja dosti bolj ozka in omejena. Zato je povedel vojsko na sever in napadel enega izmed kanovih vazalov. Ta je prosil za pomoč osrednjo vlado v Pekingu in tako je prišlo do usodne bitke.

Strah ima velike oči, posebno že, če je pomešan z grenkobo poraza. Burmanski kronisti so zapisali, da se je dvignila vsa Kitajska in da je milijonska armada napadla Pagansko kraljestvo. Bitka, do katere je prišlo, pa je dejansko bila zgolj obmejna zadeva, ki so jo pekinški oblastniki poverili južni provinci Junan. Centralna vlada je okrepila lokalno vojsko, ki so jo sestavljali kitajski Šanci, z nekaj oddelki dobro izurjenih mohamedancev turškega porekla. Dvanajstisočglava kanova vojska se je na bojnem polju srečala s 40.000 paganskimi bojevniki.

Kanovi vojščaki so se zgrozili, ko so zagledali burmanske slone. Proti njim se še niso vojskovali. Toda ko so puščice lokostrelcev dosegle živali, so te pobesnele. S

Okameneli smehlaj 25
JOZE CIUHA

„Mama, nikoli nimaš časa zame...“

Draga mama!

Gotovo se boš začudila, ko boš prišla domov iz službe in Te bo čakalo na mizi to moje pismo. Morda se boš celo prestrašila. Saj ni nič takega, samo napisala bi Ti rada tisto, kar Ti nikoli ne morem povedati. Mama, nikoli nimaš časa zame in me nočeš razumeti, da bi se tako rada včasih s Teboj pogovorila.

Zdaj vendar nisem več tak otrok in mi je hudo, kadar mi rečeš: »Pojdi in se loti svojega dela. Uči se, da bo kdaj kaj iz tebe. Zdaj nimam časa za pogovarjanje«. Ze štirinajst let sem stara in prav dobro vem, da veliko delaš, tudi zame. Veliko službe imaš in kadar prideš potem domov, si utrujena. Pa se kljub temu takoj lotiš domačih opravil. In ker toliko delaš, si utrujena in potem tudi živčna in nimaš potrpljenja, kadar pridem in bi Te rada toliko stvari vprašala. Mama, saj Te imam zelo rada in vem, da me imaš tudi Ti. Tako rada opraviš kako delo namesto Tebe, kadar Te ni doma. A ti tega ne opaziš, nikoli me nočeš pohvaliti in zato nikoli ne vem, če kaj prav naredim. In toliko bi Ti rada povedala in Te vprašala. Koga pa naj vprašam, mama, če ne Tebe? Ti pa me nočeš poslušati.

Nikoli me ne vprašaš, kako je v šoli, če znam ali ne, če je težko ali ne. Saj vem, da greš včasih na roditeljski sestanek in Ti razrednik vse pove o meni. A meni se zdi, kakor da meni ne bi zaupala, da bi Ti povedala po pravici. Jaz pa bi Ti rada sama vse povedala, kako je bilo. Po pravici bi Ti povedala, čeprav bi bila mogoče potem huda name, če ne bi bilo vse v redu. In tudi to bi Ti povedala, hodiva s Petrom vedno skupaj v šolo in iz šole. Vedno me počaka, da greva lahko skupaj in se po poti toliko pogovarjava. Zato bi Te rada prosila, če dovoliš, da bi prišel Peter kdaj k nam domov in bi mi pomagal pri matematiki, ki jo zna precej bolje kakor jaz. Ali boš dovolila, mama? Peter je zelo priden dijak, eden najboljših v razredu. To bi Te že tako dolgo rada vprašala, pa si nisem upala, ko ni bilo nikoli nobene priložnosti, da bi se pogovarjali.

Ali veš, da sem pri telovadbi med najboljšimi? Na orodju znam narediti že zelo težke vaje in kar dobro mi gre. Zelo sem vesela in upam, da si Ti tudi. In tudi to Ti moram povedati, da bi potrebovala novo trenerko. Stara je že tako oguljena in tudi trga se že. Ali Te lahko prosim, da bi mi kupila novo? Saj bi dala tudi svoj denar iz hranilnika zanj.

Tako rada bi šla kako nedeljo kam s Teboj na sprehod. Ali boš imela to nedeljo malo časa tudi zame?

Še veliko stvari bi Ti rada povedala, mama. Zelo pa se bojim, da boš zaradi tega pisma huda. Ko bom prišla zvečer iz šole, bom pozvonila spodaj. Rada bi, da bi prišla na balkon in se mi nasmejala. Če Te pa ne bo, bom vedela, da si huda.

Ali boš huda, mama?

Tvoja Andreja

Dolgo je brala pismo, ki ga je našla na mizi, ko je prišla domov. Vse popoldne ni mogla prijeti za nobeno delo in pismo je znova in znova prebiral. Zaskrbelo jo je in kakor, da je šele zdaj spregledala, se je spraševala: »Ali sem res taka? Ali je pismo res na-

Sami ste gospodar svoje linije

Kozmetičarke zatrjujejo, da splošnega pravila za pridobivanje lepe linije ni. Posebno škodljive so za zdravje razne diete, za katere se odločimo, ne da bi poznale svoje specifične lastnosti in pač samo zato, ker je taka dieta koristila naši znaniki ali prijateljici. Prav tako kot vsaki ženi ne pristojta kakršnakoli nega polti ali barva las, tako tudi vsaka dieta ne deluje enako pri

raznih ljudeh, še več — lahko ima prav resne posledice.

Eden izmed znanih italijanskih zdravnikov, ki se študijsko ukvarja z dieto prehrano — Italijanke imajo namreč velike preglavice s svojo linijo — dr. Lucchesi pa je vendarle sestavil nekatere glavne točke za lepo linijo. Toda znameniti doktor se je takoj zavaroval z izjavo, da se morate pri vsaki dieti posvetovati z zdravnikom, ki pozna vaš telesni ustroj in zdravje.

Priporočila pa takole:

- uporaba soli zmanjšajte na minimum in po možnosti ne sladite preveč hrane;
- odrecite se popru, močnim začimom, sladkarijam, sladkim in alkoholnim pijačam — dovoljeno pa je nekaj neslajene kave in ne premočnega čaja;
- prikuhe in solate naj ne bodo preveč slane, veliko pa naj bo na njih limoninega soka in največ polovico žlice olja;
- pijte vsak dan posneto mleko ali pa mleko v prahu z vodo ali jogurt iz nemastnega mleka;
- nikoli ne opuščajte popolnoma posameznih obrokov. Dovoljeno je le izogibati se jedem, ki redijo in jih nadomeščati s fistimi, ki niso tolikanj hranljive;
- z zdravstvenega stališča ni priporočljiva prevelika debelost, toda prav tako je nevarno tehtati pod normalo;
- stroga shujševalna kura je dovoljena le pod strokovnim nadzorstvom;
- telovadba in razne masaže ne morejo same po sebi zagotoviti shujšanja, so pa učinkovit pripomoček pri dovoljeni dieti;
- temeljito pravilo: ne začinjajte nobene diete, če niste trdno odločeni, da boste vztrajali do konca.

Drobni nasveti

■ Predmete iz stekla in porcelana umivamo v krompirjevi vodi.

■ Če ste se urezali, namažite ranico z jajčnim beljakom. Na ranici se bo ustvarila skorjica, ki jo bo varovala pred zrakom in trenjem ter pripomogla, da ranica hitro zaraste.

■ Saje z loncev boste pri pomivanju posode lažje očistili, če pred uporabo namažete spodnji del prav na tanko z mastjo ali oljem.

■ V aluminijasto posodo, v kateri se je prismojlo mleko ali kakšna druga jed, vlijemo čisto vodo, v kateri prevremo glavico čebule. Nato posodo večkrat izperemo z mrzlo vodo.

■ Govedina bo sočnejša, če spustite meso v vročo vodo; če pa želite, da bo juha močnejša, jo spustite v hladno vodo.

■ Meso ostane sveže, če ga do uporabe hranite v čisti vlažni platnjeni krpi. Poleti namočite krpo v vodo, ki ste ji dodali malo kisa.

■ Če meso že malo smrdi, ga denemo v razredčen kamilični čaj in ga pustimo v njem 8 do 10 minut. Če se vonj še ni povsem izgubil, postopek ponovimo.

■ Če mleko prekupi, zmanjšamo neprijetni vonj, če posipamo ploščo štedilnika s soljo in kisom.

■ Katranske madeže odstranimo s tkanine z vrelim mlekom oziroma vrelim limonovim sokom.

■ Rjaste madeže odstranjujemo z limoninim sokom. Po čiščenju moramo tkanino držati na pari vrele vode.

pisal moj otrok?« In ko je vse popoldne grebla vase, dokler se ni dan prevesil v večer, je vedela. »Koliko sem zamudila! Ubogi moj otrok!«

Ko je pozvonila, je pobitela na balkon in jo je poklicala. Ne s smehom, temveč z glasom, zamolklim od zadrževanih solz.

»Pridi domov, norica mala! Tvoja mama Te čaka!«

Preden odpotujete

Morda ste v zadregi, kaj vse morate storiti, preden odpotujete na dopust. Naslednjih nekaj opozoril gotovo ne bo odveč:

Ne pozabite sporočiti naslova, kje boste preživali dopust, svojim najbližjim, najbolje sosedu. Tudi glede časopisa in pošte uredite s pismonošo, ki vam lahko pošto pošilja na začasni naslov, ali naročite kako drugače. Izključite hladilnik, ga izpraznite in očistite, potem pa vrata pustite priprta. Prav je, da pustite ključ vašega stanovanja znancom ali sosedom: stanovanje je treba kdaj pa kdaj prezračiti in skrbeti za lončnice! Tudi v primeru kakšne nesreče, požara, ali kaj podobnega je prav, da je ključ stanovanja pri roki. Izključimo vse vtikače električne napeljave (radio, hladilnik, štedilnik, svetilke in podobno), prav tako plin.

Poskusite!

NEDELJSKA GOVEJA PEČENKA

Prelatni en kg pustega govejega mesa s travni slanine in ga poveži v obliko podolgovate štruca. V kozici prepraži na žlici surovega masla, polovico drobno zrezane čebule, narezan korenček, vejico zrezane zelene ter na koncu dodaj še zdrobljen klinček in lovorjev listek. V to položijo pripravljeno meso, zalij z žlico vode in peč v pečici približno eno uro.

Medtem meso večkrat obrni, da bo zapečeno od vseh strani. Nato odlij maščobo in polij meso s kislom smetano (dva kozarca), ali s sladko smetano, ki si ji dodala dve žlici limoninega soka. Pokrij kozico in duvi v pečici ali na štedilniku še kakih 20 minut, oziroma kolikor potrebuje meso, da se do kraja zmečča. Na koncu vzemi meso iz omake, tej pa dodaj še škodlico juhe ali vroče vode, nekaj žlic limoninega soka, žlico surovega masla, prelači in polij čez meso, ki si ga narezala na rezine.

O perlonu moramo vedeti

Nobeno vlakno v tekstilu se doslej ni tako hitro uveljavilo kot nylon in perlon. Tovrstna oblačila razveseljujejo zlasti zaposlene ljudi, saj smo lahko v njih elegantno in moderno oblečeni, jih lahko hitro in lepo operemo, se hitro posušijo, jih ni treba likati in skoraj ne krpati. Te vrste oblačila so lahka, prijetna za kožo, se ne mečkajo, so razmeroma trpežna, posebna prednost pa je tudi v tem, da se jih ne lotijo molji.

Če oblačila iz perlonu oziroma nylonu šivamo doma, moramo vedeti tudi tole: škarje za rezanje tovrstnega blaga morajo biti ostre. Najbolje je, če jih šivamo z nylon oziroma perlon nitko. Le-te nikoli ne odtrgamo, pač pa zmeraj počevno odrežemo in skrbno zadelamo. Če šivamo na živalnem stroju, naj bodo vbodi raje daljši kot prekratki. Zgornja nit naj ne bo preveč napeta, razen tega pa naj bo spodnja nit tanjša kot zgornja. Hrapava mesta na stroju lahko poškodujejo to nežno tkanino. Prelepšajo jih vsaj za čas, ko šivamo perlon ali nylon z leukoplastom. Če želimo oblačilo na kakšnem mestu podložiti, storimo to z enake vrste materialom. Perlon se namreč pri pranju ne skrči. Robove dobro prelikajmo, seveda ne s prevročim likalnikom. Perlon se topi že pri 200°C. Če torej nimamo likalnika z regulatorjem, likajmo z izključenim, mlačnim likalnikom.

Perlon in nylon peremo v mlačni vodi in uporabljamo pri tem milo ali pa detergente. Bela oblačila peremo čim pogosteje, da ne porumenijo, česar poleg ne moremo več popraviti. Tovrstna oblačila zavijemo najprej v brisače, da iz njih iztisnemo vodo, potem pa dokončno osušimo na zraku, v senci in nikdar pri topli peči.

Nylon oziroma perlon zdravju ni škodljiv, niti nevaren zavoljo ognja, kar često slišimo.

postala negočeva tudi v drugih deželah azijskega Jugovzhoda, ki so jih kolonializirali Indijci. Tudi na Cejlonu — otoški trdnjavi budizma — je bilo čutiti mrzlico verskega vrenja. Zato je predvsem zasluga Pagana, da se je v tem razburkanem obdobju ohranil hinajanski budizem.

Pagan ima svojega „baeddeckerja“. Vtem ko z njegovo pomočjo v Evropi zlahka in v nadrobnotih potešiš turistično radovednost, ostajajo njegove pagode gluhe in neme. Težave v poučevanju njegove preteklosti so v tem, da so avtentični viri, ki jih predstavljajo na palmovih listih izpisane kronike in v kamen vklesani teksti, precej redki. Razen tega je to dokumentarno gradivo precej pomešano s fiktivnimi legendami in versko simboliko. Dosedanja dejavnost domačin in tujih zgodovinarjev se je v glavnem omejila za zbiranje podatkov. Vse kar je bilo doslej napisanega o njegovi zgodovini, ostaja v glavnem v ozkih mejah elektricitizma.

Ob molčečnosti odbežalega časa je ostal čar umrlega mesla v njegovih razvalinah. Oko človeka, ki se prvič sreča s Paganom, stmi: nepregleden trop pagod se pase kot neurejena čreda na ravnini. Sonce je edini pastir, in prah edina paša.

Čas se mi je na tem edinstvenem grobišču zazdel kot opredmetena negibnost. Kot tišina zmrazjenega morja. Pagode so po njem neizogibno zaznamovane: mnoge se podirajo, od mnogih so ostale le še gomile kamenja, nekatere pa so tudi take, da vzbudijo vtis, ko da bi bile sezidane šele včeraj. Te so oskrbovane, ker glede na legende in izročila, ki so z njimi povezana, pomenijo burmanskim vernikom neprecenljivo svetinja. Karkoli že jih je umiranje načelo, so svetišča Pagana v celoti edinstven kulturni spomenik, ki se po intenzivnosti umetniškega izraza in svoji monumentalni kompleksnosti lahko meri z

najpomembnejšimi, kar jih je v zgodovini ustvarilo človeštvo.

Budizem je prodril v Burmo posredno in neposredno iz Indije. Z njim so prišle pagode in njih gradbinske oblike. Tako se v Paganu srečamo s primerki severne, centralne, južnoindijske in sinhaleške šole. Vmes naletimo še na tip monskega svetišča — svojevrstno modifikacijo indijskega vpliva iz predpaganske dobe. Zanimivo je, da so ob indijskem deležu vplivi severa, predvsem Tibeta in Kitajske neznatni. Vpliv Kitajcev in Mongolov zasledimo v nekaterih freskah, a šele v obdobju odmiranja paganske kulture. Po indijskih vzorih so ob pagodah sezidali še samostane. Vendar so ti zelo redki.

Od preostalih razvalin so vidni ostanki nekdanjega mestnega obzidja z mestnimi vrati.

Najbolj mogočna in najbolj znana je med paganskimi templji belo obarvana Ananda pagoda. Ime je dobila po priljubljenem Budovem učencu Anandi. Sezidana je bila leta 1091. V florisu je zasnovana v obliki grškega križa. Okoli centralnega kvadrata, kjer se pred vsako steno vzpenja okoli 10 m visoka plastika Bude, se zvrstijo z masivnimi zidovi dva hodniška venca. Skozi odprtine v njih prodirajo v notranjost curki svetlobe. Vtem ko se lomijo ali odbijajo od velikih pozlačenih kipov, ustvarjajo dramatične učinke. Ozki svetlobni stolci se pršijo v temo. V preračunani čarovniji jih nase lovi zlata površina plastik in z njimi ustvarja nadrealistične efekte svetlobnega iluzionizma.

V stene vnanjega hodnika je vzdano 80 reliefov, ki v skopi pripovednosti opisujejo Budovo življenjsko zgodbo: rojstvo malega princa v gorah nekje na severu Indije, njegovo mladost, ko mu je bila prikrita resnična podoba sveta, poroko z lepo ženo in trpko spoznanje, da je svet razklan, pahnjen v bedo in prekletstvo, pobeg od doma

in udobja, romanje po Indiji in oznanjanje nauka, da vse zlo korenini v človeških strasteh in željah, ter naposled smrt in „nirvana“, ki je vseobsegajoč neskončni nič in hkrati poslednji cilj slehernega budista. Znova sem obstal pred izbrušeni kristalom vzhodnjaške metafizike, ki ga zahodnjaki po svojih filozofskih in etičnih normah ne znamo vrednotiti in dojeti.

Zidove notranjščine krasijo niše s kipci. Opazoval sem jih majhne in večje in za njihovo vnanjo sakralno vezanostjo odkrival zadržano intimnost ljudi, ki so jih oblikovali.

Visoko pod stropom so čebljale ptice. Spreletavale so se okoli obrazov z zlatimi, nasmejanimi usti, posedale po zlatih ramenih in nespoštljivo zapuščale svoje odpadke na zlati podlagi. Na kamnitih tleh jih ni bilo, ker so hodnik sproti čistili. Vendar vlada tudi v tej pagodi isli težki in postani zavdah kot v zapuščenih svetiščih.

Na podnožju vnanjih zidov in na štirih proti vrhu pojemajočih terasah, ki se bele sklenejo v podolgasto pzlacheno kupolo z zlatim htijem na vrhu, se zvrsti 500 položenih keramičnih ploščic z godbami iz Budovih predhodnih življenj. Odkrival sem druge temeljne resnice verske mistike: neskončno pot do „nirvane“, v kateri napori duha premagajo telesnost in strasti.

Ananda je 50 m visoka, na njej pa se kažejo vplivi monske gradbinske šole.

Ob heterogenem vplivu raznih stilov in tradicij človek v Paganu vendarle spozna, da je v njem uspelo Burmancem izoblikovati določeno enovitost, ki je specifičen odraz njihovih ustvarjalnih sposobnosti. In v tem je največja kulturnozgodovinska vrednost Pagana.

(Nadaljevanje sledi)

STEPHEN LEACOCK

Materin rojstni dan

Sklenili smo, da bomo letos v naši družini slavnostno proslavili materin rojstni dan. Želeli smo se oddolžiti materi za vse njene žrtve, ki jih je doprinesla za nas. Dogovorili smo se, da bomo po zajtrku našo mater presenerili: najeli smo avto in se pripravili na izlet, kjer bi prebili ves dan v počitku. Sirota se gotovo ne spominja več, kdaj je bila zadnjič na svežem zraku v naravi!

Toda malo pozneje smo načrt spremenili: oče je predlagal, da bi šli loviti ribe in da bi vzeli mater s seboj.

Strinjali smo se s tem, da mora mati imeti tega dne neki določen cilj in to je — počitek. Razen tega je oče dan prej kupil nov trnek in mati bi lahko lovila ribe, če želi. Ko smo ji sporočili, kaj pripravljamo, je izjavila, da raje opazuje očeta pri ribolovu, kot pa da bi se sama onegavila s trnki.

Ko je prispel avto pred hišo, smo ugotovili, da v njem ni dovolj prostora za vse; dejansko nismo računali na očetov ribiški pribor in vso drugo ropotijo.

Oče je rekel naj ne skrbimo zanj in da naj gremo kar sami, on pa bo ostal doma in bo delal na vrtu itd. Čeprav že tri leta ni bil z avtom na ribolovu, nas ne želi ovirati.

Toda kako bi ga pustili samega doma, ko ga pa predobro poznamo; napravil bi sto nevsčnosti. Moji dve sestri sta izjavili, da bi bilo bolje, da ostaneta one dve doma in da pripravita slavnostno kosilo, čeprav jima je zelo žal, da se ne bosta mogli udeležiti tega slavnostnega dne, posebno zato, ker sta imeli slavnostno obleko. Vendar sta se pripravljene žrtvovati, če mati to želi. Moj brat Willy in jaz bi zelo rada ostala, ampak kaj lahko dva nerodna fanta pomagata pri kosilu?

Slednjič smo sklenili, da bo ostala mati doma in se pošteno odpočila ter bo pripravila kosilo. Razen tega je bil hladen dan in oče se je bal, da se sirota ne bi prehladila, češar si ne bi mogel vse svoje življenje oprostiti. Dejal je, da je dolžnost vsakogar izmed nas, da ji omogočimo, da se doma lepo odpočije po vsem tem, kar je za nas pretrpela in storila in da mladina pogosto ne uvidi, kaj pomenita tišina in počitek za starejše osebe. Kar se njega tiče — je dejal — še vedno lahko prenaša napor, ampak da vedno in ob vsaki priliki želi mater tega obvarovati.

Ves dan smo prebili na ribolovu. Oče je vlovil redek primer ribe in izjavil, da je pričnan, da mati kaj takega prav gotovo ne bi v sto letih ulovila. Willy in jaz sva prav tako ulovila nekaj rib, najini sestri pa nekaj ribic.

Bilo je že zelo pozno, ko smo se vrnili domov. Zdi se, da je mati slutila, da se bomo vrnili pozno, in je bila s kosilom gotova prav tedaj, ko smo prišli.

Bili smo lačni kot volkovi in smo planili nad pečnega purana. Med kosilom je mati vsak hip vstajala in prinašala jedila in močnate jedi, vino in kavo. Ko pa smo končali s kosilom, je oče vstal in si sam prinesel cigarete, ker ni želel, da se mati utruja.

Kosilo je poteklo v veselem razpoloženju. Moji sestri sta hoteli pomiti posodo, mati pa je rekla da jo bo raje ona pomila, in sestri je nista hoteli prikrajšati za ta užitek.

ZADOBROVOLJO

»Kdaj nameravate obiskati hčerko in zeta?«
»O, bom kar počakala, da dobita naraščaj. Stara mati bo gotovo bolje sprejeta, kakor bi bila taša.«

Barica je prišla zdravniku in mu potožila:
»Tako pogosto me srbi in peče po obrazu; dajte mi, prosim, kako učinkovito sredstvo proti temu.«

»Britje,« odvrne kratko zdravnik.
»Kaj? Jaz da bi se brila?«
»Ne vi, pač pa on!«

»Televizija je vsekakor napredek!«
»Kaj neda!«
»Seveda! Pri navadnem radijskem aparatu električne motnje samo slišiš, pri televizijskem jih pa lahko celo vidiš.«

»Tako, sinko, zdaj sem ti povedal samo nekaj svojih junaških dejanj med svetovno vojno. Druge pa še kdaj drugič.«

»Da, očka, ampak nečesa ne razumem. Zakaj so potem sploh potrebovali še toliko drugih vojakov?«

Oče ponosno razlaga:
»Ljudje pravijo, da je moja hčerka izrezan oče.«

»Kaj bočemo,« pripomni nekdo iz družbe.
»Vendar ni treba obupati; včasih postanejo grdi otroci prav lepi, ko dorastejo.«

Prihajal je v njeno sobo in nekoč je opazil v predalu njene nočne omarice letake. Bile so ilegalno razmnožene radijske vesti. Sprva se je hudo prestrašila; a ko ji je zadržal, da ne bo nikomur nič povedal o tem, kar je videl, se je pomirila. In ko se je čez nekaj dni ponudil, da bi tudi on sodeloval pri razdeljevanju ilegalne literature in se tako pridružil delu, ki ga je ona opravljala, mu je sicer malce negotovim izrazom na licu, vendar pa s končkom očarljivega smehljaja na ustnicah, celo izročila nekaj skrbno preganjenih, nevarnih lističev.

Obema še ni bilo dvajset let, ljubila sta se, on je bil strojni ključavničar in ona tipkarica, spoznala sta se v vrvežu vojnega življenja in bila sta zaupljiva drug do drugega kot dva majhna otroka. Srečen, da sme zanj izvršiti nekaj nenavadnega, se je s šopom lističev v notranjem žepu sukunjiča tisti popoldan pognal po stopnicah iz nadstropja, v katerem je imela svojo sobo, in je potem skoraj stekel po cesti, da čimprej opravi nalogo, ki si jo je zadal. Bil je zardel in oči so se mu iskriale, kajti nevarnost, v katero se je podajal, ga je razvnela.

Nekaj ur pozneje pa je bil bled kot stena, ko je stal pred zasliševalcem v policijski stražarnici. Ujeli so ga, ko je polagal ile-

FRANCE FILIPIČ:

Zgodba o dveh ljudeh

galne lističe na okna stanovanj. Ko ni hotel takoj povedati, kdo mu jih je izročil, so ga pričeli tepsti. Na to ni bil pripravljen. Že po prvih udarcih se je zrušil na kolena in potem mrmraje priznal.

Policisti so takoj sedli v avto in se odpeljali po njegovo dekle. Privlekli so jo razmršeno, napol oblečeno, takšno, kot so jo dvignili iz postelje sredi noči. Ko je vstopila, se je za trenutek spogledala z njim, začudeno, prestrašeno in hkrati pomiljujoče, potem pa se je pričela pretvarjati, kakor da ga sploh ne pozna. Tajila je, da bi mu izročila karkoli in niti najhujši udarci je niso mogli omajati.

Čez nekaj tednov so Nemci njemu, ki je vse priznal, in njej, ki je ostala do kraja nerna, trdna in odločna, namenili enako uso-do: koncentracijsko taborišče. Nekega jutra sta še z množico drugih ujetnikov vstopila na mariborskem kolodvoru v vagone z zamreženimi okni in proti svoji volji odpotovala proti severu. In dunajskem kolodvoru so transport žensk ločili od moških. Za trenutek sta imela v veliki prazni čakalnici priložnost približati se drug drugemu. Tedaj se je postavila predenj, ga pogledala s svojimi lepimi, rjavimi očmi, ki jih je tako ljubil, in ga potem, ko je ves skrušen zašepetal: »Odpusti mi!« pobožala po licu.

Takoj nato je morala oditi s svojimi tovaršicami. Silno razburjenje se ga je lotilo, rad bi jo bil objel, rad bi planil za njo, pa ni mogel drugega kot gledati, kako na peronu postaja vse manjša v sivi množici jetnikov, dokler se ni izgubila v morju tujih ljudi. Neizmerna bolečina v srcu ga je peknila, ker je spravil s svojo slabostjo v nesrečo njo, ki je bila tako dobra; vendar je zdaj hkrati občutil tudi veliko olajšanje, ker se je zavedal, da mu je odpustila njegovo slabost, in da ga ima še vedno prav tako rada kot prej.

Ko se je vrnil po osvoboditvi iz taborišča, jo je po nekaj dneh zagledal na ulici. S strahom se ji je približal, ona pa mu je stekla nasproti in se mu jokaje vrgla okoli vratu. Bila je vsa drobna, rumena, izčrpana od trpljenja v koncentracijskem taborišču in komaj je bilo videti še sled njene nekdanje lepote na njenem obrazu. Samo njene lepe rjave oči so bile še svetle kot nekoč in zdaj posebno sijoče zaradi sreče nenadnega snidenja.

Zvečer sta potem sedela v kotu majhne gostilne, ker nista imela svojega prostora, da bi se zatekla vanj, in se pogovarjala dolgo v noč. Pripovedovala sta drug drugemu, kar sta doživela, in se še potem, ko jima je krčmar že oznanil, da zapira, nikakor nista mogla ločiti. Do jutra sta hodila po mestu, po praznih ulicah in skozi park, držeč se za roke. Bila sta srečna. Najmanj stokrat jo je v tej noči osramočen prosil odpuščanja, ker je takrat na zasliševanju klonil in najmanj stokrat mu je odvmila, da bi se to lahko zgodilo marsikomu na njegovem

mestu in da naj bosta zadovoljna, ker je vse srečno minilo in sta oba ostala živa.

Z ljubeznivimi besedami in še bolj s poljubi, ki mu jih je radodarno razdajala vso noč, ga je končno povsem pomirila.

Čez nekaj mesecev sta se poročila.

Dva mlada človeka, ki sta srečno ušla pogibeli vojne in koncentracijskega taborišča, sta se po poroki vselila v majhno sobo, ki sta si jo najela. Pričelo se je njuno skupno življenje. Ona je bila spet, kot nekoč, lipkarica v nekem podjetju, on pa predelavec v tovarni. Ona je bila skromna, tiha, nikamor se ni rinila, vedno nekoliko bolehnata, ženica, ki je nihče ni opazil in ki je vedno skrbel za svojega moža. On pa je bil močan in poln sile, z veliko željo priti naprej. Kmalu se je pričel uveljavljati v političnem življenju. Končno je imel za seboj odlično preteklost, mučenje na policiji in koncentracijsko taborišče, njegova žena je, še preden so jo prijeli, že dolgo ilegalno delovala in ni trajalo dolgo, da se je pripopal do spoznanja, da je vse to odlična izhodiščna točka za napredovanje na družbeni lestvici. Postal je predsednik raznih društev, član nekaterih strokovnih komisij, ljudski odbornik itd. Od predelavca je napredoval v oddelkovodjo in kot

lena in mrmraje, tako kot nekoč v tisti prazni, hladni dunajski čakalnici, zašepetal: »Odpusti mi!« Kot takrat, ga je tudi zdaj ljubeče pogledala s svojimi rjavimi očmi, ki so bile še vedno lepe, s poslednjim naporom je dvignila svojo roko in ga pobožala po licu.

Priredil je velik, mogočen pogreb. Majhna krsta je vsa izginila pod venci, nepregledna množica ljudi je obkrožila grob in poslušala govornika, ki je slavil pokojnico.

On se je držal odlično; obraz mu je bil negiben, kakor okamenel v bolečini vse dotlej, dokler ni padla prva gruda prsti na ženino krsto. Ko pa je iz globine odprtega groba votlo zabobnelo, je zahtel in so se mu solze zatrkljale po licu.

Leto dni, dokler je bil še vdovec, je še tu in tam obiskal grob, na katerem je bila nameščena plošča z napisom »Provizorij«. Po tem pa, ko se je v drugo oženil in ko mu je v teku let mlada žena podarila dva ljubka otročiča, je polagoma pozabil na gomilo sredi pokopališča, pod katero je počivala njegova prva žena. Kdo bi mu tudi zameril, saj je bil hudo zaposlen gospodarstvenik, javni in družbeni delavec.

Minilo je deset let od ženine smrti, ko je nekega dne prispelo v njegovo pisarno v

tovarni obvestilo pogrebnega zavoda, da je treba obnoviti pristojbino za ženin grob, katerega bo v nasprotnem primeru, če pristojbina ne bo plačana, pokopališka uprava prekopala. On se je pravkar odpravil na službeno potovanje. V naglici in nervozno je reševal pošto, ki mu jo je tajnica položila na mizo. Ko mu je prišel pod roke list pogrebnega zavoda, se je za hip zastrel vanj dalje kot na ostale dopise in nekaj že davno pozabljenega, morda podobno bolečini, morda samo neprijetnemu spominu, mu je stisnilo srce. Nato pa je brž s krepko, mesnato, skrbno negovano roko napisal po vsej dolžini dopisa z velikimi črkami: »Prekopati!«

Vesele in resnične o ljubezni

● Poklon — to je malo ljubezni z veliko duhovitostjo.

[Faugel]

● Zaljubljen človek je tisti človek, ki želi biti ljubeznivejši kot zmore: zato so tudi vsi zaljubljeni nekoliko smešni!

[Chamfort]

● Prve ljubezni so kakor prvi zobje: izpadajo brez bolečin in prepuste prostor novim.

[Dumas sin]

● Ljubezen — to pomeni poženjati neumnosti v prozi, a pripovedovati v verzih.

[Furlan]

● Ljubezen je komedija, v kateri so dejanja krajša, odmori pa daljši; kako izpolniti vmesni čas, če ne s fantazijo.

● Samo ena vrsta ljubezni je, toda v tisoč kopijah.

[La Rochefoucauld]

● So ljudje, ki bi ne bili nikoli zaljubljeni, če ne bi slišali govoriti o ljubezni.

[La Rochefoucauld]

● Zakon je kakor oblegana trdnjava: tisti, ki so zunaj, bi hoteli noter, tisti ki so notri, pa bi hoteli ven.

● Kadar nimaš tistega, kar ljubiš, moraš ljubiti tisto, kar imaš.

[Bussi — Rabufin]

RADIO CELOVEC

I. PROGRAM
Poročila: 5.45, 6.45, 7.45, 12.30, 16.45, 20.00, 22.00.
Dnevne oddaje: 5.45 Kmečka oddaja - 6.00 Pastro mešano...

RADIO LJUBLJANA

Poročila: 4.14, 5.00, 6.00, 7.00, 8.00, 10.00, 12.00, 13.00, 14.00, 15.00, 17.00, 18.00, 22.00, 23.00, 24.00.
Oddaja na srednjem valu 327,1 - 257 - 212,4 - 202 m...

Morje sredi puščave

Severni Egipt bi dobil drugo podobo, če bi uresničili fantastični načrt Katara

Združena arabska republika zanimanja mednarodne javnosti ni pritegnila le z gradnjo Asuanskega jezera (zaključek prve faze te gradnje so pred nedavnim proslavili z veliko slavnostjo), marveč tudi s fantastičnimi načrti za ureditev morja sredi puščave.

Po tej skorji so res hodili ljudje - učenjaki, ki so raziskovali, kakšne so možnosti za uresničitev načrta, ki do sedaj še nima tekmeča na svetu: depresija Katara naj bi dajala električno energijo in postala središče ljudskih naselbin sredi puščave.

Depresija Katara leži do 134 metrov pod morsko gladino in ima okoli 20.000 km² površine (približno polovica Švice!) Če jo hočejo izkoristiti za pridobivanje električne energije, jo smejo seveda napolniti z vodo le do določene višine, ker mora imeti voda določen padec, da daje učinek.

To količino vode bi dnevno lahko torej dovajali iz Sredozemskega morja v jezero in jo izkoristili za pridobivanje električne energije, ne da bi se pri tem višina umetnega jezera dvignila nad minus 60 metrov.

Vendar - ali se ne bo to umetno morje zaradi hitrega izhlapevanja v dognemem času spremenilo v kup soli in tako onemogočilo nadaljnje delovanje centrale? Učenjaki so ta strah zavrgli kot neosnovan.

sedo: šele takrat bi nastalo ravnotežje med pritekanjem in izhlapevanjem vode. Čez nadaljnjih 50 let bi bila zgoščenost soli v umetnem jezeru približno desetkrat večja kakor v Sredozemskem morju.

Strah zaradi prenatlega izhlapevanja torej ni upravičen, vsaj ne po mnenju strokovnjakov, ki so se tudi že bavili z vprašanjem, kako bi omogočili dotok potrebne količine vode. Kakor že povedano, bi morali zgraditi dva vzporedna 60 km dolga predora, vsak pa bi imel premer 15 do 16 metrov.

Načrt Katara pa ni važen le za preskrbovanje z elektriko Spodnjega Egipta, posebno milijonskih mest Kaira in Aleksandrije. Umetno jezero bi tudi precej zboljšalo podnebje v svoji okolici, kjer bi množina padavin znatno narasla.

RADIO PROGRAM

Orkestrski koncert - 14.55 Posebej za vas - 15.30 Ljudske pesmi - 16.00 Glasba za mladino - 17.00 Glasba, ki se nam dopade...

II. PROGRAM

Poročila: 6.00, 7.00, 8.00, 13.00, 17.00, 19.00, 22.00, 00.00.
Dnevne oddaje: 5.30 Dobra jutro - 6.10 Z glasbo v dan - 6.50 Pastro mešano - 7.10 Pastro mešano...

poldna - 16.00 Humoreska tedna - 19.05 Glasbene razglednice - 20.00 Izberite svojo popevko - 21.00 Njihovi rokopisi: Sergej Prokofjev - 22.10 Plesna glasba.

Sreda, 10. 6.: 6.20 Tečaj makedonskega jezika - 8.05 Jutrani divertimento - 8.55 Pisan svet pravljic in zgodb - 9.10 Mladi pevci - 9.25 Zabavna glasba iz Češko-slovaške...

Petek, 12. 6.: 6.20 Tečaj srbskega jezika - 8.05 Lepe melodije za klavir in godala - 8.30 Slovenske narodne - 8.55 Pionirski tednik - 9.25 Odmevi plesnih ritmov nekdanjih dni...

TELEVIZIJA

Sobota, 6. 6.: 18.33 Kaj vidimo novega? - 19.25 Zabeležena za vas - 19.30 Čas v sliki - 20.00 Kratki film - 20.10 Ljubite show?...

Ta teden vam priporočamo:

Knjige iz življenja delovnih ljudi

- Louis Adamič: VNUKI, roman iz življenja ameriških delavcev-priseljencev, 368 str. pl. 31 šil.
Honore de Balzac: KMETJE, roman iz kmečkega življenja, 388 str. pl. 46 šil.
Johan Bojer: ZADNI VIKING, roman iz življenja lofofskih ribičev, 308 str. ppl. 24 šil.

»Naša knjiga«, Celovec, Wulfengasse

TELEVIZIJA LJUBLJANA

Sobota, 6. 6.: 18.00 Poročila - 18.05 »Pazi se sanjske rake«, mladinska igra - 19.00 Obzornik - 19.20 Poljudno-znanstveni film - 20.00 Dnevnik - 20.30 Ck-cak...